

SAMO STANCER 84

ŠTUDENTSKI
ČASOPIS

katedra

YU ISSN 0022/9295 LETNIK XXIV ŠT. 10. MARIBOR, 22. december 84
CENA 20 DIN

MKC MARIBOR

ZAKAJ IMAMO PRAV MI!?

Javnost je o večini dela mladinske organizacije slabo ali nič informirana. Škoda je še posebej velika, ko se prično širti dezinformacije, ki so skoraj po pravilu zlonamerne. Najslabše pa je, če se širijo zlonamerne govornice o tistem področju mladinske dejavnosti, ki je imela in še ima o svojem delu največ povedati in pokazati. O mlaciški kulturi je beseda, in ker je kultura tudi sicer izpostavljena vsemogočim pritiskom, mladinska pa kot že rečeno še posebej, je hitra in objektivna informacija nujno potrebna. Toliko za uvid.

Veliko je bilo že povedanega in napisanega o delu Mladinskega kulturnega centra Maribor (še prej smo ga imenovali kar Klub mladih po prostoru, kjer je deloval), oz. Centra za organizacijo prostorskih aktivnosti mladih — COPAM pri MK ZSMS Maribor. Povedanega veliko, vendar še premalo, da bi na prvi način obelodanili probleme, ki smo jih poskušali MI reševati.

Z delom smo začeli brez, da bi imeli zagotovljene te pogoje. Še huje, naša tehnično finančna služba ni bila pripravljena na tak organizacijski preskok. Posledice so bile za nas skoraj usodne. Na tem mestu gre pojasniti članke, ki so bili objavljeni v Tribuni in Mladini, ki ne dajejo objektivne slike o našem delu. Članke namigujejo na to, da je naše delo omogočalo nedostojno finančno poslovanje. Beseda »kraj« sicer ni nikjer izrecno postavljena, vendar kot Damoklejev meč visi nad »primerom« MKC Maribor, Zakaj torej gre?

Prihodek v letu 1983 je v MKC znašal 150 starih milijonov. Ta denar smo ustvarili s prodajo vstopnic. Odhodek je znašal 350 starih milijonov kar kaže negativno 200 starih milijonov, (podatki v dinarjih in parah so na voljo na MK ZSMS Maribor-oddelek računovodstvo). Analiziramo teh 200 st. milijonov t. i. »izgube«, kot jo imenujejo nekateri z namenom, da bi na ta način pokazali, kako nesmotrno smo trošili družbeni denar.

Najprej se v teh 200 milijonih se skriva nakup ozvočenja za 75 starih milijonov, ki je sicer last MK ZSMS,

bil pa je knjižen na negativno lističa s naslovom COPAM (sintetični konto poslovanja COP-a — MKC, še sedaj po skoraj letu in pol dela ne obstaja). Potem je v teh 200 mil. skritih še 35 st. milijonov v materialu, ki smo ga porabili za renoviranje prostorov Kluba mladih (mišljen je samo material, kajti v poletnih počitnicah avgusta '82 smo delali udarniško). Ostane še torej 90 st. mil, ki smo jih dejansko porabili za organizacijo 170 prireditelj, kar znese, da je ena znašala v poprečju 520 st. jurjev in to za vse organizacije, propagando, tehniko, redarsko službo itd. Če bi torej porabili za eno družbeno stanovanje denarja, kot nam je bilo očitano, potem smo ga dejansko pri načinu organizacije privarčevali za cel blok (če bi te prireditve organizirala profesionalna organizacija). Pri tem je treba povedati še to, da naš program ni bil postavljen v finančni plan ZSMS Maribor, kar pomeni, da nas je vodstveni kader in predsedstvo ZSMS zavestno porinilo v t. i. »izgubo«. Pri tem pa nam je MK ZSMS dejala 1. st. milijon in pol, mesečno rotacije, kar je zadoščalo za telefon, elektriko in vodo. Naši programi so temeljili na usmeritvah republiških dokumentov ZSMS. Izpeljali smo nalogo, ki smo si jo zastavili in za katero nas je zadolžila volilno-programska konferenca MK ZSMS v jeseni '82. **MI smo jo izpeljali, naša finančno-tehnična služba pa ne!** Zato imamo prav mi, ko pravimo, da v takih pogojih ni mogoče več delati in vidimo edino rešitev v sprejetju pravil delovanja MKC Maribor, zagotovljenih finančnih in prostorih! Edino to bo omogočilo nadaljnji razvoj mladinske kulture v Mariboru.

ALEŠ RAZPET

LUCIJAN VIHAR

BOJAN LABOVIČ

DRAGAN FRANGEŽ

VASJA EIGNER

PETER ANDREJ

DIDIE SENEKAR

PREDSTAVE IN DEJAVNOST

Na začetku moramo poudariti, da si ne domišljamo popolne relevantnosti pričujoče »analize«. Poskušamo oceniti stanje in nakazati smeri razvoja našega časopisa v tisti meri, ki nam jo dopuščajo razpoložljivi podatki in informacije. Dejansko analizo bi bilo mogoče izdelati samo na osnovi celovitejših informacij o polpreteklosti dela študentskega časopisa v Mariboru. Takšne informacije nam, žal, niso na razpolago iz razlogov, ki jih bomo poskušali opredeliti v nadaljevanju.

Naše delo lahko v splošnem razdelimo na dve področji:

- področje financiranja in
- kadrovska in vsebinska problematika.

Poseben pomen pripisujemo problematiki financiranja. V preteklih letih je bilo delo študentskih informativnih glasil zanemarjeno in prepuščeno slučaju. Zato je KATEDRA danes v relativno slabšem položaju od podobnih časopisov v Sloveniji, npr. Tribune. V splošnem pomanjkanju denarja se naš delež sredstev manjša v korist bolj organiziranih in agilnejših, bolj institucionaliziranih publikacij, in sicer iz naslednjih razlogov:

- nesposobnost izdajatelja — UK ZSMS v Mariboru,
- neodgovorno delo izdajateljskega sveta KATEDRE, ki se še danes ne čuti poklicanega za ureditev razmer in pogojev delovanja,
- nerazumevanje s strani Univerze v Mariboru,
- vsebinska nepovezanost s financiranjem,
- neurejeni odnosi znotraj uredništva in neljuden odnos le-tega do braistva in širše družbene skupnosti.

— oddaljenost od centrov odločanja, ki se ni kompenzirala z jasno in enotno akcijo subjektivnih sil.

Gošča medsebojnih prepletanj in pogojevanj objektivnih in subjektivnih vzrokov, nastala v teh letih, je KATEDRO pripeljala na rob prepada: KATEDRA ni izšla od decembra 1983 do aprila 1984. Po vseh zgodah in nezdah kadrovanja je meseca aprila pričela z delom nova skupina študentov. Odlučili smo se, da bomo poskušali kar največ izveči iz danih možnosti in med temi poskusi možne načine dela in smeri razvoja, zato smo v osnutku

Temeljne programske zasnove zapisali: Kakovost časopisa je omejena in določena s kvaliteto družbenega okolja, v katerem živi ali života, in se izraža v pridobljenih in objavljenih prispevkih. Naloga uredništva je, da ne glede na obstoječo kakovostno raven in vsebino danega materiala skrbi za njegov nenehni razvoj in napredek. Sposobnost ali nesposobnost članov uredništva se potrjuje v rasti ali stagnaciji kakovosti objektivno in dejansko dosegljivih novinarskih prispevkov.

Menimo, da je nerealna, skoraj idealistična zahteva po neki abstraktni kvaliteti včasih velika ovira nemotenemu in kontinuiranemu delovanju časopisa. Takšne zahteve smo škodljivo napredku bolj ali manj kvalitativnega, toda edinega, kljub vsemu pesimizmu dejansko obstoječega novinarskega potenciala.

Takšna naravnost dela je v relativno kratkem času obrodila sadove, ki pričajo o pravilnosti odločitev. Do konca leta bomo izpolnili plan izdaje desetih števil. Povečali smo število sodelavcev in izboljšali distribucijo. Seveda pa so pri našem delu še vedno prisotne pomanjkljivosti, ki so v največji meri povzročene z nezkušenostjo sodelavcev in neurejenim položajem, na katerega smo naleteli:

- visoka stopnja improvizacije pri delu,
- neizoblikovana podoba in sestava uredništva,
- nedoslednost pri opravljanju upravno-administrativnih del in neurejena naročniška služba.

Pomanjkljivosti poskušamo odpraviti z boljšo organiziranostjo (urejevanje izdajateljskih aktov in pravil delovanja), s sodelovanjem pri razreševanju kadrovskih problemov izdajatelja, s spodbujanjem dela družbenega organa upravljanja. Pri teh prizadevanjih pa praviloma še vedno ostajamo sami. Resnici na ljubo moramo kot izjemo izpostaviti iniciativo in pomoč sedanjega vodstva rektorata Univerze v Mariboru, posebej rektorja tov. Daneta Melavca in prorektorice-študentke Marinke Jerman. Izjeme potrjujejo pravilo... Razen prijateljskih nasvetov in načelnih soglasij še nismo bili deležni podpore širše družbene skupnosti. Upamo, da nam bodo pristojni organi in institucije tudi finančno pripomogli k boljšemu delu.

KATEDRA je eden izmed časopisov, ki kljub svojemu pomenu deluje na popolnoma amaterski osnovi, kar nam onemogoča občutno izboljšati distribucijo in urediti upravno-administrativna dela. Posledica tega so izredno nizki prihodki od naročnine in prodaje. Ob razgovorih o možnostih zaposlitve profesionalnega akcijskega sekretarja pa se kot pogoj postavlja ravno določena višina te vrste prihodkov. Akcijski sekretar-profesionalec bi bil tudi jamstvo kontinuiranosti dela, enega od pogojev dolgoročnega obstoja časopisa.

Poudarjamo, da se ob zahtevi za povečanje naših sredstev ne zavzemamo za iskanje novih ključev delitve, ampak za realno povečanje celotne mase denarja namenjene izhajanju mladinske periodike v Sloveniji!

VSEBINA ČASOPISA

Pri analizi vsebine časopisa se moramo vrniti na že zapisani citat iz osnutka Temeljne programske zasnove. »Dejansko dosegljivi prispevki« narekujejo sedanjo kulturno naravnost vsebinske politike. Področje kulture je za sedaj tisto, ki nam nudi največ kakovostnega materiala za objavo. S tem dejstvom pobljamo trditve nekaterih »političnih politikantov«, ki nam očitajo družbeno neangažiranost. Kdor vsaj malo pozna delo uredništva ve, da spodbujamo nastajanje informativnih in s tem tudi družbeno-angažiranih prispevkov. Mariborski prostor nima trdne znanstveno družboslovne tradicije, zato še vedno ne producira kvantitete in kvalitete informativno-političnih tekstov. To ni problem samo našega časopisa! Pri našem delu je, glede na (voluntaristično?) zahteve nekaterih in njihove predstave o »revolucionarnem tisku«, to dejstvo samo mnogo bolj jasno izraženo. Informativna raven KATEDRE je dejansko še vedno izredno nizka, čemur je ustrezna tudi njena odmevnost v družbenem prostoru.

Toda to še ne pomeni, da se člani uredništva ne zavzemamo za izboljšanje takšnega stanja, ali da celo podcenjujemo informativni pomen časopisa. To enostavno pomeni, da se ničesar ne da izboljšati čez noč z željo, zahtevo, dobrim namenom ali ukinitivljo.

RK ZSMS je letos poskušala oceniti položaj mladinskih publikacij v Sloveniji in s tem namenom izdelala Analizo vsebine mladinskega tiska. Njihov pristop je značilen odraz veljavnega načina analize problemov, zato ga je potrebno kritično osvetliti:

Ze sam naslov vodi na stranpot. Samo z analizo vsebine ni mogoče oceniti posameznih publikacij! Nasprotno: samo analiza dejanskih pogojev dela posameznih uredništev, razumevanje in priznavanje specifičnosti vsake, nam skupaj z analizo vsebine omogoči primerjanje med publikacijami, ki je nekaj več kot birokratsko statistično sprenevedanje. Takšen način obravnave pa zahteva večjo vsebinsko povezanost institucionaliziranih centrov odločanja in subjektov (objektov?) delovanja. Negativne posledice izostanka teh ovezav se v praksi izražajo v obliki propadanja manj-oz. ne-institucionaliziranih oblik ustvarjalnosti. Še posebej so takšne posledice vidne in otippljive v obdobjih ekonomskih kriz. Nasilno in kratkovidno enačenje neenakih ne bi smelo biti vsebina našega dela.

UREDNIŠTVO študentskega časopisa KATEDRA

MLADINA ANIDAJM NAŠE ŽAN ZRCALO OJACRS

Maribor, 10. 12. 1984

V Večeru smo lahko 4. 12. 1984 na 9. strani prebrali »izčrpano« informacijo o Univerzitetni konferenci ZSMS Maribor. Govora je bilo o volilno-programski konferenci, na katero so bili vabljeni tudi predstavniki tega časopisa. Žal so ti preveč zaposleni, da bi se mudili še z mladino. Kar po telefonu so se naslednji dan pozanimali za imena novo izvoljenih, ostalo jih ni zanimalo. Nova imena, novi mladinski funkcioniari, ki jih sicer skoraj nihče ne pozna. Morda spet eden od začetkov mlade kariere? Moramo skrbeti za popularnost avangarde?!

Ali smo zares že tako detormirani, da znamo ustvarjati le nekakšne umetne kariere? Kaj osebnosti (ki se skrivajo za zvonečimi imeni) počnejo, nas sploh ne zanima. Ni važno, KAJ smo se pogovarjali na volilno-PROGRAMSKI konferenci. Ali je temu kriva nezainteresiranost javnosti, ki je lačna obrekovanja in metanja polen pod noge? (to je namreč zabava). Ali je kriva lenobnost in

odtujenost od dela v novinarskih vrstah? Verjetno oboje. Tisti, ki jim za mladino ni vseeno, so se morali žalostno sprijazniti s skopim obirskim formalnosti. Vsebinska ostaja bralčevim očem skrita. Že tako omejen prostor v Večeru, ki je namenjen problemom mladine, smo formalistično izpolnili.

Kako lahko ob takšnem javnem zapostavljanju družba pričakuje od mladine ustvarjalnost in spoštovanje do slej spoštovanih vrednot? Nihilizem, destruktivna naravnost in neuspeli beg mladine iz krutosti življenja v svet omame imajo najbrž enega od razlogov prav tukaj. Saj nima MOTIVA, za kaj naj bi bila boljša?

Mlad človek ni pokvarjen z gole nepravilnosti. Ni nezahtevnejši zaradi lenobe, ni odtujen zaradi neznanja in ne spoštovanja vrednot. Je le podoba okolice, ki se neusmiljeno zrcali na vodni gladini. Ta podoba pa bi lahko bila nekaj najlepšega, kar premore naša družba.

predsednik UK ZSMS: Goran Šoster

V zadnji dvojni številki našega simpatičnega časopisa

Prižnam, da sem v zadnji številki našega simpatičnega časopisa napravil eno neopravičljivo napako in da se kesam... KESAM! Na strani osem sem namreč neumno trdil, da jezikovna podoba literarnega dela EDINA sprošča umetniški oziroma estetski učinek. To kajpada ni približno ne ustreza resnici! Da pa bi obenem kesanje združil s koristnim, so mi člani uredništva našega ponavljam — simpatičnega časopisa naročili, naj vam sporočim, da bo tisti, ki ugahe, kaj je tisto, ki zraven jezika sproži umetniško oz. estetsko uživaštvo, seveda v literarnem delu, primerno nagrajen. Zatorej lepo in čitljivo in pravilno pišite na naslov časopisa, ki ste ga prebrali v kolofonu, čaka vas reča sočna lizika!

AVTOR IZ ZADNJE ŠTEVILKE

katedra

Študentski list KATEDRA. Naslov uredništva: Tyrševa 23, 62000 Maribor, tel: (982) 22-004. Številka ziro računa: 51800-679-81846. Izdaja UK ZSMS v Mariboru. Uredništvo: Mirjan Šega, Edmund Türk, Marko Klasič, Lidija Herman, Branko Greganovič (glavni in odgovorni urednik).

Tehnični urednik: Marjan Hani

Tajnik: Dušan Tomažič

Lektoriranje: Irena Smole

Sodelavci: Milko Postrak, Peter Podgorelec, Samo Reanik, Lidija Hartman, Samo Štancer, Dominik Solar, Tomaž Borko.

Predsednik izdajateljskega sveta: Tomaž Kšela. KATEDRA izhaja ob podpori UK ZSMS Maribor, Kulturne skupnosti Slovenije, Raziskovalne skupnosti SRS, Izobraževalne skupnosti SRS in Zveze skupnosti za zaposlovanje SRS. Tisk ČGP Večer, Tržaška c. 14, 62000 Maribor, cena izdoda 20 din. Letna naročnina: študentje in dijaki 150 din, ostali posamezniki 200 din, institucije 400 din. Naročenih tekstov in slik ne vračamo. Članki izražajo mnenja avtorjev. Oproščeno temeljnega davka na promet po sklepu št. 421-1/70, z dne 11. 1. 1973.

Sestanki uredništva: vsak torek od 13. do 14. ure.

Naslovnica: Samo Štancer

POLITIKA, POLITIČNE ORGANIZACIJE IN ZSMS

Kot vsaka oblika družbene zavesti tudi politična ne obstaja nekje v zraku kot večna determinanta in absolutna Samostojnost, ne obstaja niti »sama na sebi« niti »sama po sebi«. **Oblika zavesti človeku ni prirojena, niti od Boga podarjena**

Lastnost, biti odvisen in določen, najprej in v zadnji instanci z načinom materialne produkcije, je hkrati tudi bistvena lastnost politične zavesti. Politična zavest ne obstaja brez svoje materialne predpostavke: množice živih producirajočih ljudi, ne brez njihovih interesov, ki jo gradijo in nastajajo v odnosih produkcije. Ti interesi so samo odraz proizvajalčevega odnosa do produkcijskih sredstev in njegovega mesta v družbeni produkciji. Razlike med interesi so dejansko samo razlike v položaju pri družbeni produkciji, razlike v odnosu do produkcijskih sredstev. Iz teh razlik rastejo različne oblike politične zavesti in različne oblike akcij za njihovo uveljavljanje.

Končno: te razlike pogojujejo tudi nastanek različnih političnih organizacij. Vsaka človeška organizacija je zgodovinsko obstajajoča

tvorba, odvisna od svojih materialnih podmen. Če te eksistira, eksistira tudi organizacija, če teh ni, potem tudi organizacija ne eksistira. Iz te odvisnosti izhaja: **organizacija, če hoče obstajati, mora skrbeti za razvoj in napredek interesov, ki jo pogjujejo.** Nenehna ustvarjalna skrb za lastne korenine ponuja in določa vsebino dela ter aktivnosti politične organizacije. Ustvarjalno moč v odnosu do njene materialne podmene in osnove ji omogoča relativna samostojnost družbene zavesti v tem razmerju in je dana z družbeno delitvijo dela. **Obstoj politične organizacije dokazuje obstoj nekaterih interesov, ki jo gradijo. Ni pa rečeno, da morajo organizacije, ki se na primer imenuje mladinska, oblikovati interese mladih.** Naziv organizacije in njena proklamirana načela ne zagotavljajo, da dejansko obstaja iz interesov in z interesi tistih, ki so formalno kot takšni opredeljeni.

Če lahko danes empirično dokažemo nepovezanost mladih in »njihove« organizacije, potem lahko upravičeno trdimo, da ta ne obstaja zaradi nji-

hovah interesov, ampak zaradi interesov drugih družbenih struktur. Takšna »mladinska organizacija« je kot večina političnih organizacij v svetu v veliki meri samo transmisija interesov vladajočega razreda.

Poudariti moram, da **pod naslovom vladajoči razred ne pojmem obstoječih upravljaljskih strukt. na različnih ravneh.** Takšno poenostavljeno enačenje je danes značilno za množico intelektualcev in raznišljajočih subjektov. Večina »znanstvenikov« in »marksistov« danes enači politično in družbeno (razredno) členitev in vsem je vse jasno!

Razredna diferenciacija družbe je temeljni pogoj razumevanja družbenih pojavov. Spekulacije na drugačnih osnovah so površno in jalovo početje, ki nima nobene zveze niti z znannostjo niti z marksizmom. Razredna analiza družbe je proces, ki zahteva nenehno ustvarjalno kritiko in akcijo za izvršitev njenih dognanj v praksi. Takšne analize v Jugoslaviji danes nimamo, in dokler je ne bomo imeli, bomo še vnaprej čutili »tragikomični kontrast med dejanskimi do-

sežki in iluzijami o teh dosežkih.«

Poskušajmo prej zapisana načela uporabiti pri presoji delovanja obstoječe mladinske organizacije pri nas.

Materialni temelj ZSMS je **delovanje in ustvarjalnost (produkcija življenja) mladih. Skrb za to ustvarjalnost — za produkcijo mladih — mora biti osnovna smer in vsebina delovanja mladinske organizacije.** Posledice neupoštevanja tega dejstva (ne samo s strani članstva in forumov organizacije) je današnji razkol med organizacijo in njenim članstvom. Politična zavest in politična angažiranost mladih ustreza ravni njihove oblike produkcije lastnega življenja: **strokovne ustvarjalnosti kot temeljnega pogoja in ustvarjalnosti na drugih področjih,** ki sicer niso v neposredni zvezi s strokovnim napredkom, njihova prisotnost pa je, v celoti pogojev, nujna.

Politična zavest mladih ne more biti nič drugega kot ce-

lota **zavesti ob produkciji lastnega življenja in zavesti o njihovem položaju** v družbeni produkciji. Na tem mestu se moramo spopasti s tezo, ki pojmuje ZSMS kot **čisto politično organizacijo,** ki se ukvarja samo s političnimi problemi mlade generacije. Zgovorniki takšnih tez nasilno in neznanstveno ločujejo politično dejavnost mladih od njihove ustvarjalnosti. Politična angažiranost mladih se lahko razvije samo na temeljih mladinske ustvarjalnosti. Borniranim oblikam ustvarjalnosti ustrezajo tudi bornirane oblike politične zavesti in politične akcije. Politično in ustvarjalno lahko dejansko obstajata samo hkrati — v procesu medsebojnega pogojevanja.

Ločevanje in trganje ustvarjalnosti mladih od ZSMS in zanemarjanje njenega pomena je zmotno in reakcionarno ter vulgarnizirano pojmovanje vloge politične organizacije. S takšnimi akcijami povzročamo tisto, proti čemer se

načelno borimo: **NESPOSOBNO MLADINSKO ORGANIZACIJO.** To je spodbujanje procesa njenega propadanja, procesa, ki žal že teče.

Fraze o ZSMS kot izključno politični organizaciji so navadno precenjevanje ustvarjalne moči miselnih sposobnosti v zgodovini, čisti idealizem, saj samo absolutna ideja in Bog lahko živita brez materije. **Mladinska organizacija mora biti in je lahko samo spodbujevalec, mesto izražanja in kohezivni dejavnik produkcije mladih (strokovne in dopolnilne)** Razumevanje obstoječe ravni zavesti o ustvarjalnosti, ki iz nje izraša, ji omogoča sposobnost politične akcije v imenu in v korist tistih, ki to zavest producirajo skozi svojo ustvarjalnost. Ostalo so samo domišljajske utvare, izhajajoče iz nerazumevanja in neupoštevanja družbenih zakonitosti, nasilje nad stvarnostjo — to je tista abstraktna Politika, proti kateri se mi tako abstraktno borimo.

Kot »čista politična organizacija« ZSMS ne more obstajati nikjer drugje in tudi ne obstaja nikjer drugje, razen v domišljiji avtorjev teh in podobnih utvar.

Ce upoštevamo dejstvo, da specifična skupina interesov potrebuje za svoje artikuliranje specifično in lastno organizacijo, potem moramo zatrditi, da: **»MLADINA DANES, ZARADI SVOJEGA SPECIFIČNEGA DRUŽBENEGA POLOŽAJA, POTREBUJE LASTNO ORGANIZACIJO, PODOBNO KOT ORGANIZACIJA POTREBUJE NJIH.«**

Družbena delitev dela, pogojena z razvojem proizvodilnih sil, mistificira odnos med množico in organizacijo ter ustvarja privid absolutne samostojnosti ene od obeh. Nasprotno iluzijam o absolutni samostojnosti ene ali druge je potrebno postaviti argumenti o medsebojni odvisnosti in pogojenosti obeh.

To, da nekateri tega še vedno ne razumejo, je posledica **nizke ravni njihove ustvarjalnosti in iz tega izhajajoče borniranosti njihove politične zavesti.** Takšni avtorji so nasledili lastni empirični naivni kratkovidnosti.

Z delovanjem in obstoječimi oblikami dela ZSMS nismo in ne smemo biti zadovoljni, toda obstoječim problemom ZSMS ne smejo slediti prizadevanja za njeno ukinitve ali podrejanje interesom drugih družbenih skupin, ampak akcije za njeno ožvitev in samostojnost, ki pa so dejansko lahko samo akcije za spodbujanje napredka strokovne in dopolnilne ustvarjalnosti mladih.

Branko GREGANOVIČ

NOVO VODSTVO — STARE TEŽAVE

Programsko-volična konferenca UK ZSMS

V ponedeljek 26. novembra 1984 je sedaj bivšemu predsedstvu UK ZSMS v Mariboru uspelo izvesti sklepčno programsko-volično konferenco. Razrešili so staro predsedstvo in izvolili člane novega vodstva univerzitetne organizacije mladine, kar je bila pravzaprav edina in največja kvaliteta tega dogodka. UK ZSMS je danes v takšnem položaju, da je bilo najpomembnejše omogočiti novim ljudem tudi formalno-pravne pogoje dela, ne pa insistirati na podrobnostih poteka konference. Zato je smiselno oprostiti delovnemu predsedstvu nespretnosti pri pripravi in vodenju sestanka, nespretnosti, ki jih žal ni bilo malo, a so dejansko vplivale samo na »kozmetično« podobo zborovanja.

Tudi pri delu UK ZSMS Maribor se izražajo globalni problemi delovanja in obstoja mladinske organizacije pri nas:

— **nepovezanost s članstvom zaradi zane-**

marjanja pomena ustvarjalnosti mladih v korist institucionalnim obveznostim in sponam mlad. organizacije, ki izhajajo iz povezanosti le-te v celotni družbeno-politični sistem.

Ob tem se pojavljajo nekateri »značilni mariborski vzroki«:

— popolna neorganiziranost mladinskega življenja in dela v štajerski prestolnici,

— izredno nizka raven politične zavesti kot posledica strokovne (zaradi specifične dela predvsem družboslovne) nesposobnosti,

— iz vsega izhajajoče potenciranje uvaljavite osebnih interesov in avtoritet.

Dolgoletno zanemarjanje dela je popolnoma izničilo pomen UK ZSMS in še največje zagnance prepričalo, da mladinska organizacija ni potrebna. Takšna mnenja ponavadi vodijo v zahtevo po ukinitvi mladinske organizacije. Novo predsedstvo je za-

vzelo nasprotno stališče... **ne potrebujemo mladinske organizacije, takšne kot danes dejansko je, potrebujemo pa, ZSMS, ki bo vedela kako ustvariti pogoje nastanka organizacije, ki bo sposobna omogočiti uveljavitev interesov delujoče in izobražujoče mladine, zato odklanjamo vsako željo po ukinitvi organizacije...**

Pred novim predsedstvom je pravzaprav naloga in proces ustanavljanja UK ZSMS, ki bo zavrgel vsebine in načine dela, ki so se v preteklosti pokazali kot neučinkoviti, čeprav naj bi bili plod »širših družbenih interesov«.

Uredništvo KATEDRE jim čestita k izvolitvi in želi, da ne bi zopet vse ostalo pri besedah, referatih, okroglih mizah, predavanjih, športnih srečanjih, pohodih, sprehodih in drugih oblikah dela **obstoječe mladinske in drugih podobnih organizacij v SFRJ.**

Branko Greganovič

ČLANI PREDSEDSTVA UK ZSMS MARIBOR

- 1. PREDSEDNIK UK:**
Goran ŠOSTER, roj. 11. 5. 1961, v Ljutomeru, študent VEKŠ.
Opravljal je dela in naloge sekretarja OOKZ (gimnazija), je član odbora za pedagoške in študijske zadeve VEKŠ ter vodja medobčinskega centra za MDA.
Je član ZK od 1979. leta.
- 2. PODPREDSEDNIK UK:**
Gorazd DRETNIK, roj. 26. 3. 1963, študent VPŠ.
- 3. Sekretar UK ZSMS:**
Janez KEČEK, roj. 2. 2. 1960, Gornji Ključarovci, študent VPŠ Maribor.
- 4. KOMISIJA ZA MEDNARODNE ODNOSE:**
Janez ŽIROVNIK, roj. 18. 4. 1963, Maribor, študent VPŠ.
- 5. SEKRETAR MKP:**
Ladislav HORVAT, roj. 6. 6. 1962, v Murski Soboti.
Je študent PA.
- 6. KOMISIJA ZA DRUŽBENO EKONOMSKI POLOŽAJ ŠTUDENTOV:**
Irena LIPOVNIK, roj. 12. 5. 1965, je študentka VPŠ.
- 7. KOMISIJA ZA IPD:**
Boris KEUC, roj. 16. 5. 1964, v Mariboru. Je študent PA.
- 8. KOMISIJA ZA OBŠTUDIJSKE DEJAVNOSTI:**
Darja DREV, roj. 2. 6. 1965 v Mariboru. Študentka VAŠ.
- 9. KOMISIJA ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE:**
Suzana POTRČ, roj. 23. 7. 1964, v Mariboru, je študentka PA.
- 10. UZŠSO:**
Petra VABIČ, študentka PA
- 11. RADIJSKA ODDAJA ŠTUDIJSKIH IN GLASBA:**
Irena POLAK, študentka VPŠ
- 12. KUD ŠTUDENT:**
Vladimir RUKAVINA, sekretar KUD
- 13. KATEDRA:**
Branko GREGANOVIČ, glavni in odgovorni urednik, roj. 14. 2. 1962 v CELJU, študent VEKŠ
- 14. NADZORNI ODBOR:**
Štefka VREŠNER
Aienka ŠTANDEKER
Marinka JERMAN

BREZPOSELNI JE PROBLEM POSAMEZNIKOV

Problem brezposelnosti poznajo danes takorekoč povsod, tako v razvitem kot nerazvitem svetu, vendar opažam pri nas zanimiv pojav — enkrat govorimo o brezposelnosti kot o enem najvažnejših problemov in govorimo o velikem številu brezposelnih, spet drugič, kot da se to lažimo, da jih pravzaprav ni toliko. Pa še nekaj me moti: kako to, da so naši brezposelni tako tiho? Nič ne slišimo o tem, kako in od česa živijo, kakšni problemi jih tarejo. Zdi se mi, da obstajata dva možna vzroka za to: ali naši brezposelni nimajo gmotnih in drugih težav in torej v resnici niso brezposelni, ampak »zaposleni« pri starših, zakoncu ali zavodu za zaposlovanje (kjer dobivajo podporo), ali pa si naša družba zatiska oči in ušesa ter noče nič vedeti o problemih, ki spremljajo brezposelnost in niso nobeni družbi v čast — postopanje, naraščanje kriminalitete, tudi demonstracije (ki pa jih pri nas, kot sem že omenila, ni opaziti) in zato o tem molči.

Zanimalo me je, kako je z brezposelnostjo v Mariboru oziroma v mariborski regiji. Ker je Katedra študentski časopis, se je moj pogovor s tovarišem Tancerjem, vodjo skupine za zaposlovanje pri mariborski Skupnosti za zaposlovanje, nanašal predvsem na kadre, ki jih izobražuje mariborska univerza.

Tancer: — Za Mariborsko univerzo je stanje takšno: na stopnji visoke izobrazbe je še tolikšno povpraševanje po kadrih, da ne nastopa nobena daljša brezposelnost, vsaj ne za absolvente mariborskih visokih šol. Nekoliko drugače je pri višji izobrazbi — tu se pojavlja malo daljša brezposelnost pri predmetnih učiteljih, pravnikih, ekonomistih, vendar tudi ta brezposelnost ni tako dolga. Po dveh, treh mesecih se jih večina zaposli.

Katedra: — Je sploh kakšen profil, ki ga izobražuje mariborska univerza, za katerega bi lahko rekli, da je res preveč diplomantov in ne morejo dobiti zaposlitve v nekem doglednem času? Kako je npr. s pravniki?

Tancer: — Pri njih je nekaj več težav, je pa to poklic, ki se nadomestno zaposluje pri organiziranju kadrovske dejavnosti, v upravnih organih in podobno. Pri srednji šoli se pojavlja več poklicev, ki težje dobijo službo. Suficiti se pojavljajo na področju štiriletnega izobraževanja pri ekonomskih, gradbenih, kemijskih in administrativnih tehnikih. Ti se potem zaposlujejo pri manj zahtevnih delih, nastaja pa tudi

prelivanje. **Katedra:** — Je kakšno izrazito povpraševanje po kadrih, ki jih v Mariboru ne izobražujemo? Govori se, naj bi Pedagoška akademija postala visoka šola. Je v Mariboru kaj nezaposlenih profesorjev?

Tancer: — Da. Predvsem usmeritve za jezike, biologijo, zgodovino in zemljepis in še bi katerega lahko naštel. V Mariboru je lažje, ker je pač več potreb, v okolici pa ostajajo nekateri nezaposleni tudi po leto ali dve. Obstajajo poklici, ki sploh niso pokriti, npr. profesorji fizike in tehničnega pouka. Na področju izobraževanja pa je tudi veliko poklicev, ki so do nedavna bili deficitarni, postalo manj deficitarnih in se pojavlja nekaj iskalcev, ki že več mesecev iščejo zaposlitev — celo predmetni učitelj in profesor matematike in fizike kot zelo deficitarna poklica. Širjenje obsega izobraževanja je gotovo močnejše kot širjenje potreb po bolj izobraženih.

Katedra: — Zanima me, ali imate pregled nad strukturo kadrov, ki so nezaposleni že dlje časa, leto ali več.

Tancer: — Ti podatki so različni

po občinah. Pri takšni daljši brezposelnosti se poleg pomanjkanja potreb po določenih delavcih pojavlja še druga težava, ki spremlja brezposelnost, saj se takšni posamezniki srečujejo s težavami, ki jim pozneje še dodatno zmanjšujejo možnosti za zaposlitev. O vsakem delavcu vodimo osebni karton in se seveda pri takšnih, ki dalj časa čakajo, še posebej potrudimo, še zlasti, če je s strani iskalca primerna zavzetost. Sama zaposlitev je odvisna od marsičesa — če potrebe ni, tudi ne moremo zagotoviti zaposlitve, kljub pripravljenosti.

Katedra: — Je takšnih iskalcev, ki čakajo na zaposlitev leto ali še več

veliko ali so to posamezni primeri? Bi lahko kar rekli, ali v mariborski regiji obstaja problem nezaposelnosti?

Tancer: — Pogovarjava se predvsem o kadrih, ki jih izobražuje mariborska univerza. Med delavci z visoko, višjo, pa tudi srednjo izobrazbo so tisti, ki čakajo dlje časa, bolj izjema, ker so sposobnejši za prilagajanje. Na nivoju srednje šole pa so nekateri poklici, ki postajajo v sedajih zaostrenih pogojih, ko je priliv potrebnih in ustreznih kadrov iz šol zadosten, dolgoročno brezposelni — npr. gimnazijski maturanti. Na tem nivoju se srečujemo še z novim pojavom, ki povzroča

daljšo brezposelnost, to je fluktuantnost. Razlogi za to so zelo različni. Pogosto je vzrok brezposelnosti alkoholizem, pa tudi neznanje slovenskega jezika je lahko razlog za nezaposlitev — kar je včasih sicer prehodno — in je takšna oseba lahko dlje časa brezposelna. Pogosto se na tem nivoju srečujemo tudi z zdravstvenimi razlogi, in sicer fizično-mentalnimi, ki ovirajo zaposlitev, ti razlogi so poleg fluktuantnosti in alkoholizma zelo pogosti pri izobrazbenih skupinah s triletno ali krajšo poklicno šolo. Več fizične sposobnosti je potrebno za posamezna opravila, bolj prihaja do izraza kakršnakoli invalidnost.

Katedra: — Od česa pravzaprav živijo ti ljudje. Dobivajo socialno podporo, nadomestilo za brezposelnost, jih preživljajo družine, se preživljajo s priložnostnimi deli?

Tancer: — Zelo pestri viri za preživljanje se odpirajo. Popolnega vpogleda v to nimamo. Veliko jih živi od dohodkov družine in kompenzirajo svojo nepriljubljenost s hišnimi deli doma. Dobri del se jih zaposluje priložnostno, nekaj je takšnih, ki poskušajo dobiti socialne podpore pri raznih ustanovah, pri skupnostih za zaposlovanje pa dobiva denarno nadomestilo (pogojeno je z določeno daljšo predhodno dobo zaposlitve in se ob izpolnjevanju socialnega cenusa lahko podaljša v denarno pomoč) 5 — 10 % vseh nezaposlenih. Do triletnega leta 1984 je bilo takšnih v Mariboru 210. Povprečno mesečno jih je seveda manj.

Katedra: — Kakšno je vaše

mnenje: obstaja v Mariboru in v regiji problem brezposelnosti? Ali tisti, ki premišli, preden se odloči za šolanje in si res želi nati delo, to tudi dobi?

Tancer: — Brezposelnost obstaja. Za posameznika je brezposelnost lahko strašno velik problem. Osebnih, družinskih, razvojnih in še več vidikov bi lahko upoštevali, če hočemo ocenjevati vsebino in težo problema. Med brezposelnimi jih je nekaj, ki res nimajo skoraj nobene težave v gmotnem smislu, ker živijo v breme družin in niso pripravljene sprejeti kakšnega manj zahtevnega dela. Vendar se to pri mnogih po določenem obdobju spreminja, takrat imajo tudi te težave — psihične, čustvene in tako naprej. V takšni družini začnejo spravevati, ali bo to stanje še trajalo, ali se bo prizadeti le zaposlil.

Nekateri so spretni pri priložnostnih zaposlitvah in pridobivajo sredstva za preživljanje. Nekateri pa nimajo niti možnosti v družini, kar jim ne daje gmotne osnove za življenje, niti si niso sposobni najti priložnostne zaposlitve; takšne družine začnejo doživljati pritisk brezposelnih, ki takšno družino prisiljuje na življenjski minimum, ki si ga mi ob normalnem standardu sploh ne moremo predstavljati. Pri takih je brezposelnost hudo neprijetna zadeva in morali bi širše odpirati možne vire pridobivanja sredstev za preživljanje z lastnim delom tudi na področjih, ki ne predstavljajo redne zaposlitve, omogočajo pa, da takšen človek lahko sam skrbi zase.

3. Glavne značilnosti brezposelnosti v SR Sloveniji letu 1983 Skupno število iskalcev zaposlitve, prijavljenih pri skupnostih za zaposlovanje je bilo konec decembra 1983 — 16.858 ali 5,0 % več kot v decembru 1982 (december 82 — december 81 je to povečanje bilo 20 %). To pomeni, da se je večje število prijavljenih iskalcev zaposlitve po kratkem času brezposelnosti tudi zaposlilo in ni vplivalo na stanje v decembru 1983. Dokaz za to je pa v dokaj visokem povprečnem povečanju brezposelnih v primerjavi z letom 1982, saj je to doseglo številko 15781 in predstavlja povprečno 15 % več iskalcev kot v letu 1982.

Glede na število povprečno zaposlenih v združenem delu je bila v letu 1983 stopnja brezposelnosti 1,9 % (v letu 1982 — 1,7 %).

Med osebami, ki so v decembru 1983 iskale zaposlitev, jih je bilo 45,9 % s strokovno izobrazbo (od vključno III. stopnje zahtevnosti navzgor) ter 54,1 % oseb ozkega profila oziroma brez poklica.

Mladih do 26 let starosti je bilo med brezposelnimi 55,7 %, žensk pa 54,6 %. Prvo zaposlitev je iskalo 33,5 % od tega jih je bilo 51,4 % s strokovno izobrazbo. Zmanjšane zaposlitvene možnosti so vplivale na podaljšanje čakalne dobe. Tako je bilo v skupni oseb, ki čakajo na zaposlitev več kot eno leto 1452 oseb (kar je za 200 več kot v letu 1982).

V letu 1983 so se najtežje zaposlovali iskalci zaposlitve z naslednjimi poklici: širok profil: mehaniki, prodajalci in frizerji; profil tehnik — poljedelsko živinorejski, kemijski, strojni, gradbeni, lesarski, konfekcijski tehniki in elektrotehniki za jakl tok, medicinske sestre in vzgojiteljice; profil inženir: kmetijski inženir, pravnik, predmetni učitelj zemljepisa, zgodovine, učitelj za mladostnike z motnjami v vedenju, višji sanitarni tehnik in socialni delavec; profil dipl. inženir: dipl. inž. arhitekt, prof. angleščine, psihologije, pedagogike in umetnostne zgodovine.

Kaj lahko sklepamo iz tega pogovora? Ostajam pri mnenju, da za večino brezposelnih brezposelnost ni življenjsko pomembna. Toliko huje pa je seveda za tiste, ki res nimajo sredstev za preživljanje. Verjetno bo družba problem brezposelnosti ignorirala, dokler bodo drugi v manjšini (pogovor se je sicer nanašal na mariborsko območje, vendar zaradi molka brezposelnih sklepam, da podobno velja za Slovenijo in tudi Jugoslavijo). Dokler je problem brezposelnosti problem posameznikov, tako dolgo bomo ostali samo pri besedah »treba je« in »prizadevali si bomo« zmanjšati brezposelnost, storili pa ne bomo ničesar.

MIRJAM ŠEGA

DISCIPLINIRANO ŠOLSTVO

»Zaradi izpostavljanja in aktualiziranja nekaterih interesov, ki so posledica avtoritet in namernega prikazovanja zgolj pozitivnih komponent neke situacije prihaja do deformiranih sklepov, ki pogujujejo določeno situacijo.

Tovrstno pojmovanje lahko povzroči popolnoma drugačno predstavo sistema in s tem tudi nekonkretnost pojmovanja.

Takšne in podobne trditve sicer v celoti ne označujejo razmer na Srednji družboslovni šoli, vendar v določenih situacijah prihaja do zelo podobnih primerov, predvsem zaradi izključevanja nekaterih pojavov, ki to situacijo pogujujejo. Zaradi večplastnosti pomena pojma DISCIPLINA nastajajo različna pojmovanja. Kar ustvari neenotnost: ali je disciplina nujna za uresničevanje družbene vloge, katere edini namen in pogoj je pridobivanje znanja? V kolikor se ta vloga uresničuje, je njena vključitev v vzgojno-izobraževalni proces smiselna. Toda: disciplina mora biti posledica kvalitetnega dela. Prisilna disciplina je privid in iluzija kvalitete. Tem prividom nasedajo tudi na SDS v Mariboru, z oblikovanjem raznoraznih disciplinirano — disciplinskih pravilnikov.

Peter Podgorelec

25 LET VEKŠ — STAROST ALI ZASTARELOST?

Starost 25 let je v mnogočem prelomna naj bo to starost človeka, ideje...

25-leten študent je poln bojev med lastnim idealiziranim pogledom na stvarnost in surovo, razdrobljeno, topo vs. kdanjostjo.

25-letna ideja je stara ideja. Zatorej se moramo povprašati po njeni upravičenosti. Če namreč ideja nima stvarne podlage, postane del ideologije.

Ob 25-letnici obstoja VEKŠ-a je bila ponovljena ideja: znanje za prakso (gospodarstvo). Ta ideja je vgrajena v VEKŠ vse od njegove ustanovitve — leta 1959. Poglejmo si njen učinek.

Kako študentje pridobivamo znanje za prakso? Ves študij poteka na principu natančnega memoriranja knjig, ki nas spoznajo s stanjem (čarobni splet pragmatizma — na-

videzna teoretičnost) v posamezni sferi ekonomije. Pri tem so splošni, bistveni ekonomski predmeti (politična ekonomija, EPJ in TEP) posredovani površinsko (predavanje poteka na ravni pogovorne ekonomije). Študen ne more spoznati osnovne ekonomske stvarnosti SFRJ, kaj šele svetovne! Študentom se predava snov na pasivni način. Redko so spodbujeni k lastnemu razmišljanju, sodelovanju z ostalimi študenti ne poznajo — človek se spomni na OŠ. Profesorji imajo zagotovljeno prisotnost s prisilnim ukrepom (2/3 obvezna udeležba). Vse ekspandira v kvantiteto, ki je idiotska.

Sklep: VEKŠ rojeva »strokovnjake«, ki ne znajo misliti z lastno glavo, ki so omejeni kot fikcijski konji in ki so za dana ekonomsko-politično stanje strokovno nezreli.

Argumenti:

1. Fakulteta je vzgojno-izobraževalna institucija, ki izobražuje za jutri. To pomeni, da je usmerjena v razvijanje teoretičnih, metodoloških znanj pri študentu.

2. Izobraževati je treba ekonomiste, ki morajo celovito spoznati ekonomsko znanost, ne pa jih takoj usmerjati v ožje specialnosti. Prihaja namreč do neznanja in s tem nerazumevanja med ekonomisti. Hkrati popolnoma pozabljamo na prebujajočo in že sedaj nujno potrebo po interdisciplinarnosti — povezanosti ekonomije s filozofijo, politiko, sociologijo, psihologijo, tehnologijo...

3. Menim, da moramo demistificirati pojav Jugoslavije. Mi se še vedno obnašamo, kakor da je Jugoslavija na ravni ZDA ali SZ. Jugoslavija je majhna, revna, nacionalno bogata država, ki se bo morala ozreti, če hoče ostati v

krutem svetovnem boju za neodvisnost, tudi navzven. Svet namreč postaja vse manjši. Pretresa ga eksponencialni razvoj znanosti. V svetu vlada znanje, mi pa razvijamo nekakšne parcialne, pragmatistične ideje, ki nimajo zveze z jutrišnjim dnem.

4. Vem, da so profesorji obremenjeni (politično, strokovno, pedagoško itd.), vendar menim, da nimajo pravice uničevati mladih generacij zaradi svojih strokovnih in pedagoških nesposobnosti. Tu vidim enega izmed ključnih problemov VEKŠ-a (vprašati bi se morali, kako je doktoriralo 33 doktorjev, ki jih imamo na naši fakulteti...).

Moja želja je, da bi VEKŠ-u s skupnimi močmi — študentje in profesorji — zgradili učilno kvaliteten fakultete, ki izobražuje kvalitetne ekonomiste, kar je nujna jutrišnja dne.

DENIS MERKLIN

KRIZA MARKSIZMA

Razprave in opombe

na osnovi predavanja prof. Nikoliča iz Beograda.

Za globlje razumevanje »krize marksizma« je sicer potrebna analiza celotnega razvoja marksizma znotraj razvoja delavskega gibanja in svetovno-zgodovinskega razvoja, vendar lahko zaradi nekaterih specifičnosti, glede na razvoj in pojmovanje »krize«, posebej izvememo značilnosti t. i. sedme etape (od l. 1974 dalje).

To obdobje označuje ekonomska in celotna globalno-strukturalna kriza kapitalizma, ki skozi krizo nadaljuje z rekonstruiranjem (tretja industrijska revolucija). Ta kriza ne vpliva samo na reprodukcijo kapitala, temveč tudi na delavsko gibanje in socializem. Istočasno se pogloblja in vedno bolj izraža kriza državnega socializma, npr. razpad celotnega sistema državnega socializma. Za nadaljevanje pomembnih političnih in ideoloških sprememb v razredno-družbeni kompoziciji kapitalizma so bistvenega pomena: ideološke in politične sile s pojavi in afirmacijami neoliberalizma, neokonservativizma in novih »desnic«, prehod srednjih slojev na stran kapitala in krepitev partikularističnih ter korporativističnih tendenc znotraj delavskega razreda.

Finančni kapital si s prenosom industrijskega korporacijskega kapitala v mednarodne odnose pridobiva vodilno vlogo in posledica tega je akumulacija kapitala na nivoju celotnega sveta.

Delavsko gibanje in socializem sta v situaciji, da se borita za izhod kapitalizma iz krize, ker nimata lastne strategije ali pa sta to strategijo izgubila. V ekspanziji so le nova družbena gibanja. Vse to, z izrazitim poslabšanjem mednarodne situacije, prenehanjem politike defanta, nesmiselnim oboroževalno tekmo in blokovsko konfrontacijo, vpliva na svetovne razmere in svetovni mir. Zaradi tega je v krizi tudi gibanje neuvrčenosti.

TEORIJSKA SITUACIJA

Ne samo, da je zaustavljeno širjenje in afirmacija marksizma, prihaja do aktiviziranja

frontalne kritike, tudi s strani »levice«. Kot vzrok se navaja Marxovo razumevanje zgodovine, teorije vrednosti, razumevanje delavskega razreda in predvsem Marxova ideja komunizma. Prihaja do intenziviranih razprav o naravi sovjetske družbe — kritika držav realnega socializma.

Znotraj marksizma izstopajo razprave o ekonomski krizi in posebno vprašanja, ki izhajajo iz marksističnih političnih teorij (država in partija). Kot najpomembnejša se navajajo naslednja vprašanja:

— odnos Marxa in marksizma, aktualnost Marxove misli, pluralizem marksizma in vprašanja njegove teorijske oz. teorijsko-metodološke identitete, svetovno-zgodovinska univerzalnost marksizma (ali je marksizem evropska misel), odnos marksizma in izkustev oz. zavesti subjektov emancipacijskih procesov, zgodovinska dogajanja, predvsem razvoj socialističnih procesov in Marxova, t. j. marksistična predvidenja, vprašanje krize marksizma.

1. PREDHODNE OPOMBE O

POJMOVANJU KRIZE MARKSIZMA

Kot prvo je treba razdvojiti marksistično pojmovanje krize marksizma od kritike, ki frontalno, apriorno zavrača marksizem.

Kriza: v Filozofskem slovarju (Matica Hrvatska, 1965) piše: »Kriza (grš.: crisis)-presojevanja, prelom, prehodno težko stanje v vsakem družbenem, naravnem in miselnem procesu.« Pojav krize pomeni obstajanje zavesti o nezadovoljujoči situaciji, neke vrste diagnoza bolezni, ki je prvi korak za izhod iz krize.

O krizi marksizma se tokrat razpravlja prvič. Iz l. 1898 so pomembne »Bernsteinove debate«, kjer je tekst T. Masaryka »Znanstvena in filozofska kriza znotraj marksizma«. Leto pozneje pa je A. Labriola napisal tekst »V zvezi s krizo MARKSIZMA!«

»Ideološko in doktrinarno odvajanje čiste teorije od stvarnega zgodovinskega gibanja je odraz današnje krize.« To je del misli K. Korsch (1931) iz članka »Kriza marksizma«. V novejšem obdobju je treba

omeniti L. Althusserja kot kritika marksizma in njegove misli: »... končno se osvobajajo nekaj živiga iz krize in v krizi marksizma...«

2. SPLOŠNE ZNAČILNOSTI RAZPRAVE O KRIZI MARKSIZMA

Prvič: Skoraj vsi udeleženci razprave artikulirajo in analizirajo krizo marksizma v zgodovinskem kontekstu, predvsem v kontekstu razvoja delavskega gibanja in socializma, in od tod njihova teza, da kriza ni samo teorijska, temveč tudi praktično-politična, da ni vprašanje samo krize marksistične teorije, ampak tudi kriza delavskega gibanja in socializma. V sklopu enotnosti teorijske in praktično-politične krize nekateri bolj poudarjajo teorijske aspekte krize, drugi bolj strateško-politične aspekte.

Drugič: Prav zaradi tega jih večina razume krizo teorije v enotnosti s politično prakso delavskih, socialističnih in antikapitalističnih gibanj in procesov. Zato definirajo krizo kot nesposobnost obstoječih marksističnih ideoloških orientacij in teorijskih elaboracij, da so uspešna teoretična osnova in ideološka legitimacija uspešne strategije delavskih, socialističnih borb. Zato je gotovo, da večina, ko govori o krizi marksizma, misli na krizo marksizma kot teorijo revolucionarne spremembe sveta.

Tretjič: Večina je mnenja, da kriza marksizma pomeni krizo modela »državnega socializma« in da sta prav marksizem III. in

ternacionale in praksa najpomembnejša, če ne glavna vzroka krize.

Četrtič: Različna razumevanja o težišču krize marksizma, o tem, kaj je pravzaprav kriza, lahko razvrstimo v štiri skupine:

1. skupina: Kriza marksizma se pojmuje kot kriza posameznih marksističnih orientacij (marksizem druge in tretje internacionale in zahodni marksizem).

2. skupina: Težišče krize je v nezadovoljujoči teorijski elaboraciji (znotraj Marxove misli in v celotni zgodovini marksizma) nekkih pomembnih vprašanj, ki so v osnovi pomembna za sodobno zgodovinsko situacijo aдекватne revolucionarne strategije (vprašanje države).

3. skupina: Kriza marksizma se eksplicira kot kriza nekkih fundamentalnih tez Marxove teorije (materialistično pojmovanje zgodovine).

4. skupina: Kriza marksizma se definira kot kriza sodobnih marksistov.

3. KAJ POMENI KRIZA MARKSIZMA?

Marksizem v celoti je v krizi, ker na osnovi svoje neizbežne kritike kapitalizma in še ne dovolj razvite kritike socializma danes ni v situaciji, da teorijsko elaborira enotno strategijo razredne in splošne ljudske emancipacije, ki bi odgovarjala novi svetovno-zgodovinski situaciji, posebej situaciji globalne-strukturalne krize kapitalizma in specifične strukturalne krize socializma.

Peter Podgorelec

UNIVERZA TU NI TAM

Kot refleksijo na »izvrstno« predavanje prof. dr. Miše Jezernika o Univerzi tu — univerzi tam, ki je bilo v PB na VEKŠ 24. oktobra t. l. v okviru Marksističnega centra mariborske univerze, bi podal nekaj razmišljanj, ki so se mi porodila po tem predavanju in prebiranju knjig (T. Roszak: Kontrakultura, I. P. Šeparović: Tehnologija — moč — samoupravljanje, H. Marcuse: Kontrarevolucija i revolt in Merila vremena istega avtorja). Žal mi je, da so se mi ta razmišljanja utrnila šele, ko sem predavanje »prespal« in ga nisem mogel podati tov. Jezerniku v obdelavo.

Prav gotovo smo bili nemalo presenečeni nad humano in demokratično metodo študija, komuniciranja in odnosov na relaciji profesor — študent na ameriških elitnih univerzah (Yale, Berkeley, Harvard, Princeton itd.), kjer se cena semestra študija šteje z desetstisoči dolarji (trg znanja) in kjer se rekrutirajo nosilci ameriškega (beri svetovnega) tehnično tehnološkega napredka.

Ker imajo v strukturi moči (oblasti) ti eksperti prav gotovo svoje vidno mesto, saj lastniki kapitala in politična birokracija niso sposobni voditi, kontrolirati in s tem ustrezno manipulirati z nerutinskimi kompleksnimi tehnologijami brez pomoči ekspertov, jih vključiti veliko oblasti. Tako se oblikuje koalicijska moč, kjer ima sedaj politična birokracija sicer manj moči, ker jo deli z eksperti, večja pa je moč koalicijske in elite oblasti. V tej koalicijski pa je očitno, da eksperti niso zmožni oz. nimajo vpliva odločati o rezultatih svojega dela, saj se v osnovi humane zamisli ekspertov sprevržejo v svoja ekstremna protislovja, zamišljena v glavah politične birokracije in kapitala.

Ker je smisel znanstvenega raziskovanja imperativ tekmovanja med znanstveniki, imperativ znanstvenega napredka v službi človeštva, a vseeno samo imperativ »know-why« znotraj discipline, rezultati tega tekmovanja pa so potem stvar »know-why« a politične birokracije in njihove logike uporabnosti znanosti v okviru družbe ali sveta. (Za primer vzemimo samo Nobela, Einsteina, Bohra.)

Ob spoznanju teh relacij se postavlja vprašanje, ali so te humane metode univerz res humane in ali je tehnološki napredek teh univerz res napredek, saj je očitno, da opravičuje obstoj teh univerz samo možnost manipuliranja z njihovim znanjem in možnost rekrutiranja teh ekspertov v koalicijsko moč in s tem zlorabo močnejše resnično humanih idej, in bolj ko se te zlorabljajo, bolj »dinamičen«, trdoživ, odporen je družbeni status quo. Dvomim, da bi te univerze sploh obstajale, če ne bi bil prisoten ta mehanizem.

Vemo, kakšna je bila usoda študentovskih gibanj zahodnega sveta, ki so postavljala pod vprašaj tudi vrednote znanosti in iskala odgovore v resnični humanizaciji tehnologij¹ (čeprav je bilo preveč utopičnosti), saj se je represivni aparat zahodnih »demokracij« izkazal več kot učinkovit; ljudi so fizično uničili ali kreativno izolirali ali pa mobilizirali v svoje vrste, morebitne sprejete reforme pa so postale nova dogma in demagogija v hegemoniji politične birokracije in tehnokratske ideologije v ameriški družbi in na svetovnem prizorišču.

Ali svetovna realnost ne potrjuje teh dejstev?

Sicer ne najdem aдекватnih odgovorov na zgoraj postavljena vprašanja, tudi bolj poklicani od mene jih niso, zdí se mi pa žalostno, da bi bil svetovni kolaps ta »revolucija«, ki bi postavila nove »know-why«, »konw-what«, »konw-how«, seveda če bo kdo ostal. Javno, najbolj privlačno se mi zdí, da o tem razmislimo čim prej, toda kdo je danes ta, ki ostaja?

Vlado Vadlja

¹ Glej Inge P. Šeparović: Tehnologija — moč — samoupravljanje, poglavje o Utopičnih in intermedijarnih tehnologijah

RAZVAŽANJE a lá CERTUS

samo za to, da sploh pridemo do šole. Za ta denar smemo čakati na avtobusnih postajah na vetru, dežju, snegu...

Če ste med »srečniki«, ki čakajo na avtobus na postajališču pri hotelu Slavija, morate imeti dobre oči in biti pripravljeni na tekanje sem in tja — le tako vam bo namreč uspelo vstopiti v pravi avtobus. Za tiste, ki še ne vedo, kako to izgleda: ko zagledaš avtobus na križišču Partizanske in Titove ceste, moraš že vedeti, ali je tisti, na katerega čakaš; če je, ga moraš skrbno opazovati, saj nikoli ne veš, kje bo ustavil — včasih je to že pri semaforu, včasih skoraj pri mostu ali pa se voznik s čakajočimi malo poigra in ustavi, pobere nekaj potnikov in odpelje spet malo naprej... Še bolj zabavno je seveda takrat, kadar avtobusa sploh ni. Na naslednjem je gneča toliko večja (povprečen ne-vozač si jo težko predstavlja) in ljudje se besni in razburjeni (čudno, ne?) znašajo eden nad drugim, se prerivajo, pripravijo — krivci pa za to ne vedo in nočejo vedeti. Tudi drugačne stvari lahko počneš če imaš to srečo, da si vozač — z nekaterimi Certusovimi avtobusi se z mesečno vozovnico ne moreš peljati, saj potnikov vendar ne bodo prevažali zastoj! Potniki in čakajoči imajo spet zabavo, ko voznik takšnega »lopova« vrže z avtobusa... Pri Certusu pa verjetno niso seznanjeni s tem, da so na večini mariborskih višjih in visokih šol predavanja organizirana dopoldne in popoldne, zato se smeš z mesečno vozovnico peljati le enkrat na dan. Prav tako ni predvideno, da bi kdo hotel študirati v nedeljo. Mogoče zato, ker je to za nekatero šezmeraj Gospodov dan? Če pa je že kdo tako nor, pa naj študira doma ali pa si plača avtobus, saj imajo študentje tako preveč denarja!

Tako, pa sem povedala kako in za kaj porabim (najmanj) 15 dni na leto. Ker me seveda zanima, zakaj je tako (in upam, da tudi vas), se bom po »drugo plat medalje« opravila k tovarišu Kukovičiču, vodji komercialne pri Certusu, TOZD Avtobusni medkrajevni promet. Pravzaprav bi to morala storiti že zdaj, pa nekako nisva imela oba hkrati časa za temeljit pogovor.

MIRJAM ŠEGA

JE „JUGOSLOVAN“ RES NARODNOST?

V sredo, 7. novembra letos, je »Večer« na svoji drugi strani zapisal podatke o vseh treh potnikih vojaškega helikopterja, ki ga je iskalo 40.000 ljudi in ga našlo šele po treh tednih. Za poročnika, ki je pilotiral, so zapisali, da je bil po narodnosti Jugoslovan. Ja, saj je bil Jugoslovan, o tem nihče ne dvomi, ... samo ne po narodnosti.

Mislil sem, da smo po glasnih razpravah po popisu leta 1981 končno razčistili, da imamo v Jugoslaviji 6 narodov in zato v državnem grbu 6 plamenic. Jih naj ponovno naštejemo? No, prav: Crnogorci, Hrvati, Makedonci, Muslimani, Slovenci in Srbi. Mar bomo grbu dodali še sedmo plamenico, mar kdo misli, da bo potem naš jugoslovanski ogenj v grbu močnejše gorel in nas topleje grel?

obdobja, ko člani takšne skupine močnejše začutijo, da pripadajo drug drugemu, da imajo ogromno skupnega, združevalnega, ko začutijo, da bi bili brez svoje družine izgubljeni in povsem sami na vsem božjem svetu. To so obdobja narodnega vrenja, narodnega prebujanja. In tako zraste in zacveti krasen cvet, cvet žive barve, roža mogota — narodna zavest. Seveda so tudi obdobja, ko ta cvet izgublja svojo živo barvo, ko blede, ko njegovi cvetni listi odpadajo ... a vsi se

jeziku nimamo splošne enciklopedije in nič ne kaže, da jo bomo kmalu dobili. Sami moramo prevajati svoje pesnike v tuje jezike, namesto da bi to opravljali tuji prevajalci. Evropa ne posluša naše glasbe, ne gleda naših slik, komajda kdaj prebere kakšno tanko slovensko knjigo, naših izdelkov in storitev ne kupuje, ker niso dovolj dobri zanjo, ko predvajajo naše filme, zapuška kinodvorane že preden se prižgejo luči, k nam ne prihaja v velikem številu, ker je ne zanimamo in ji nimamo pokazati dovolj zanimivih stvari ... No, z našo znanostjo in znanstveniki je le boljše. Evropa jim včasih mora prisluhniti, pa tudi tu še zdaleč ni tako, da bi si lahko z mirno vestjo rekli, da smo velik narod.

Narod ima svoj veselje, svojo žalost, svoja čustva, svoj razum, svoje znanje, svojo domišljijo, strah, pogum, srečo in nesrečo. Ima svoje pesnike in svoje matematike, dramatik in biologe, slikarje in zdravnike, glasbenike in gospodarstvenike, pisatelje in politike; ima svoje velikane, svoje osebnosti, svoje človeške bogove, ki jih obožuje, za katere se boji, s katerimi se ponaša in baha pred drugimi narodi (seveda tudi osebnosti, ki se jih sramuje, ki se jih mora sramovati), in ki se borijo, si prizadevajo in se bojijo zanj, za narod; ima svojo znanost in umetnost, gospodarstvo in politiko, svojo filozofijo, svoje mislece, modrece, ... ima pa tudi svoje vločine in zločince, tatove, posiljevalce in morilce.

Dragi kolegi in kolegice, Evropa je v svetovnem merilu oplela. Le malo ali pa prav nič je še ostalo od njenega nekdanjega kolonialnega blišča. V svoji zlati dobi so njeni pomorščaki, duhovščina in trgovci bolj ali manj nasilno sejali seme evropske civilizacije med barbarске narode širom zemeljske oble.

Toda to seme se je v tujih krajih oplodilo s tamkajšnjimi človeškimi in ostalimi potenciali in se razvilo v mogočno rastlino, ki je zasenčila blišč kolonialnih metropol. Evropske velesile sveta že dolgo ne morejo več nadzorovati in so vladajoče željo morale prepustiti drugim.

Rodile so se nove zvezde. Dva vrhova sta vsak po svoje že precej močnejša od energetske in surovinske izmučene starke. Pohlepni ameriški stric Sam drži v svojih lakomnih krempljih polovico Evrope, ostali del pa je pokasiral ruski medved.

Večji del večnacionalnih družb, ki izvirajo iz ZDA, ima sedež v Evropi, vse skupaj pa posedujejo 206,6 milijard ameriških dolarjev kapitala. To znaša 42 % vsega kapitala, ki ga je ZDA izvozila v svet. Polovico svojih letnih neto investicij v tujini usmerijo Američani na staro celino, kar je v absolutnem znesku več, kot znašajo vsi dolgovi Brazilije do tuje skupaj. Lahko samo ugibamo, koliki so profiti, ki vsako leto romajo čez lužo.

Tudi dežela, kjer vlada (po besedah slovitega ameriškega pisatelja Normana Mailerja) diktatura revnih, si črpa svojo življenjsko tekočino iz krvotoka izmučene starke — Evrope. Po nekaterih podatkih pridobijo Sovjeti kar dve tretjini svojega narodnega dohodka v evropskem delu SZ. Samoumevno je potem tudi, da ustvarijo kar 74 % vse svoje zunanjetrgovinske menjave z evropskimi sateliti. To pomeni, da znaša menjava v absolutnem znesku približno 120 milijard dolarjev na leto. Samo nekaj manj

kot 20 milijard odpade na azijske trgovinske partnerje.

Ker sta obe velesili prav v Evropi močno gospodarsko prisotni, si nas bolj ali manj podrejata tudi politično, vojaško, kulturno, znanstvenotehnično in na žalost še marsikje. Najbolj grozeča je vojna nevarnost. Uradni Peking je dal komentar, da stasi obarivala izbrala za kraj morebitnega spopada ravno Evropo in ne kakšen drug kraj sveta v Aziji. SZ bi po njihovih besedah lahko svoje velike kopenske sile uporabila za nenaden prodor skozi srednjo Evropo v zahodno. Želela bi si tudi nenadoma prodrati na Bližnji vzhod, kjer bi se oskrbela s potrebno nafto.

Kot odgovor na ruske apetite po evropskem ozemlju pa Američani zadnje čase razvijajo strategijo o »omejenem jedrskem spopadu«. Kaj to pomeni za nas, ki tu živimo, menda ni potrebno posebej komentirati.

Sicer pa je Evropa obsejana na propad in zaton tudi, če ne bo »omejene jedrske vojne«. Pri tem mislim bolj na tehnološko nazadovanje in zaostajanje v razvoju, kar pa bo dolgoročno imelo kaj klavrne posledice.

Poglejmo si položaj zahodne Evrope konec 60. let. Zahvaljujoč obilni pomoči v okviru New deala, nizkim cenam surovin in predvsem nafte, je evropsko gospodarstvo že skoraj doseglo ameriško. Vendar pa le v smislu konkurenčnosti na svetovnem trgu; a je bilo že to dovolj, da so ZDA ustrezno ukrepale. Ameriške multinacionalke, ki trgujejo z nafto so vedele, da bodo Arabci prej ali slej hoteli dvigniti cene, in so že prej investirale v rudnike premoga. Njihova vlada pa se je zavedala, kje leži ključ za rešitev ameriškega gospodarstva, ki se mu je evropsko že postavljalo ob bok. Zato so lepo pustili države OPEC, da so dvignile ceno nafte. ZDA in njene multinacionalke so bile energetske preskrbljene, zaprepaščeni Evropejci pa smo vsi skupaj potegnili krajši konec; saj pri nas (v Evropi) ni poceni surovini, niti dovolj nafte. Ko sem napisal, da so Američani dopustili dvig cene nafte, sem mislil na možnost, da uporabijo sredstva in metode, ki jih dobro poznajo. Kajti prav gotovo bi bili vojaško intervenerali v zalivskih državah in jim zasegli naftne vrelce, če bi to hoteli. Pa očitno niso hoteli in vemo zakaj ne.

Tudi SZ je pristavila svoj lonček pri tej kupčiji in zato danes zaračunava svojim zaveznikom dobavo nafte in zemeljskega plina iz Sibirije — v čem drugem, kot v konvertibilnih valutah. Saj vendar niso v vseh povojnih letih zastoj podpirali razvoj težke in energetske ter surovinske potratne industrije, da bi potem nič ne imeli od tega. Nasprotno. Vzhodna Evropa je močno tehnološko odvisna od velikih rdečih bratov.

Seveda je to močno poenostavljen prikaz zasužnjnosti Evrope, a mislim, da je tako bolj nazoren. Med obema mlinskima kamnomi, ki nas stiskata zato ni veliko prostora za miroljubno evropsko diplomacijo in njene golobe, saj na nebu gospodarijo jastrebi. Tem pa ustreza gospodarsko odvisna, politično razdrobljena Evropa, ki jo je prav lahko držati v šahu in izkoristiti v svoje interese. Kajti, če bi se vse evropske države združile v enoten gospodarski prostor v okviru Federacije Evropskih Držav, bi bila ta novotvorba enakovreden partner obema velesilama. Zato se velesili trudita, da bi ohranili status quo, mi pa se bomo morali hočeš nočeš sprizgajati z mislijo, da je naš čas že zdavnaj minil. Generacijam znanincev pa ostane medlo upanje, da diktatura ne bo trajala večno.

JANKO PIRNAT

JUGOSLOVANSTVO

nikoli ne osujejo. So obdobja, ko narodna zavest ponika v pusto zemljo, ko se narod sramuje samega sebe, kakor se človek včasih sramuje sebe in svojih dejanj. So obdobja, ko se narod počuti majhnega, neenakovrednega drugim narodom, ki se mu nenadoma zdijo večji, ustvarjalnejši, mogočnejši, za vse človeštvo pomembnejši, in tedaj bi se nenadoma rad pogreznil v zemljo, se skrival za deblo debelega hrasta v globini temnega gozda. Najhuje pa je, kadar je narod zaradi svojih dejanj popolnoma enakovreden svojim sosedom, ima pavtis, da jim zaradi svoje majhnosti ne more, ne sme pogledati v oči.

Pa tudi, kadar je narod res majhen, in slovenski narod ni še številčen ne ne vem kako velik, saj nimamo niti celotnega slovarja svojega knjižnega jezika, v svojem

Narod se ne da kar tako ukinjati, pa tudi ustvarjati ne. Narod je kot nekakšna družina, ki živi v svoji hiši. Nekatero družino so večje in živijo v velikih hišah, drugi so manjši in domujejo v manjših domovih. Toda narod je družina, je družinska skupnost, ki leži na strnjemem zemljepisnem ozemlju in v kateri delujejo združevalne in razdruževalne človeške sile (nekako tako, kot pri vrtenju delujejo sredotežne in sredobežne fizikalne sile), pri čemer dokler nek narod obstaja, nenehno delujejo združevalne sile. Narod je družina, je skupnost ljudi, ki se zavestno, polzavestno ali pa celo podzavestno prištevajo k tej družini, poleg tega pa sodijo k določnemu narodu tudi tisti ljudje, ki se trudijo, da bi na vsakem koraku zabrisali svoje narodne korenine, pa se jim kljub temu, proti njihovi volji, na vsakem drugem koraku vidijo njihove narodne poteze in narodni značaj.

Narod je družina z vso družinsko ljubeznijo in nežnostjo, pa tudi z vsemi družinskimi prepirčki, prepiri, spori in narodnimi boji, državljanskimi vojnami, kjer brat mori brata, kjer Slovenec kolje Slovenca, kjer Hrvat prereže grlo Hrvat, kjer Srb prereže trebuh Srbu ... Narod ima na srečo malo takšnih obdobj, mnogo daljše in dolgotrajnejše pa je njegovo skupno prizadevanje, njegov skupni boj za politično, gospodarsko in kulturno svobodo, neodvisnost in samostojnost. Ta boj združuje skupnost ljudi, jih zveže v neodvezljiv pšenični snop, to je njihovo skupno življenje, ki postaja zaradi časa, ki teče kot nezajezljiva, mogočna in počasna reka, njihova skupna zgodovina. Iz te življenjske zveze rastejo skupni narodni običaji, šege in navade, skupne narodne jedi in pijače, narodna oblačila, narodna glasba in ples, narodna arhitektura, narodne pesmi, bajke in pripovedke, povesti in pravljice, narodni bogovi in vraže, narodni prazniki. Iz tega se razvije pri večini narodov poseben jezik, ponavadi ima narod svojo prevladujočo vero, zrastejo politična, gospodarska in kulturna središča in ustanove kot so šole, gledališča, galerije, muzeji založbe, ... vse do univerze in najvišjih političnih ustanov (skupščina s svojim izvršnim organom) in gospodarskih teles (gospodarska zbornica).

Narod ima svoje kmečke upore in svoje revolucije, ima obdobja, ko se skupaj živeča skupina ljudi močnejše zave, da je nekakšna enota. To so

Bojan Dajčman

EVROPA — PONIZANA IN RAZVALJENA

POSILJENI PROTESTI

Ker smo v zadnjem času, natančneje v zadnjih nekaj letih, priča pogostemu navajanju podatkov o vključevanju mladih v mirovno gibanje in predvsem o rezultatih širjenja le-tega, bi bilo dobro nekoliko oceniti (razčleniti) potek gibanj samih in ne nazadnje ugotoviti tudi to, v kolikšni meri so ta gibanja pogojena s hotenjem mladih samih, oz. v kolikšni meri so jim tako rekoč vsiljena. Samo spomnimo se na vnaprej pripravljeno protestno zborovanje (proti Izraelu) na Trgu svobode, do katerega bi morebiti tudi sicer prišlo, vendar na veliko bolj pristen način, če v nas ne bi namesto občutka prijateljstva in sočutja do Palestincev prevladal občutek veselja nad odpadlimi šolskimi urami ...

Posledice takih zborovanj so jasne in sramotne za našo družbo, kar pa nikogar pretirano ne skrbi. Ali pač? To lahko sklepamo po tem, da se je niz takih in podobnih zborovanj v malo spremenjeni obliki (naperjenih proti drugim krivičnim družbenim sistemom in načinom ravnanja) veselo nadaljeval. Še manj uspešna so bila protestiranja srednješolcev, ki so tako sproščali

svojo odvečno energijo, pa še to rahlo prisiljeno (npr. v Kopru, pa tudi drugod), da o skrajno neprimernih gestih in reklih, ki so se med njimi razširjali (patetičnost stopnjevana do neokusnosti) sploh ne govorimo.

Očitno je bilo organizatorjem malo mar, kdo oz. kaj naj protestira in na kakšen način. Dobili smo neprijeten občutek, da je naloga, kakorkoli že, za nekoga zadostno opravljena. Kdo je sestavljal množico mladih protestnikov po Sloveniji, je bilo vsem prav malo mar. Tisti pa, ki se s takim »črednim sistemom« niso strinjali, so ostali brez odgovorov na zastavljena vprašanja ... Zlobna pripomba o ovcah, ki so sposobne za učenje in vzklikanje gesel, prosto po Orwellu, je tukaj na mestu.

Ker že govorimo o protestiranju, bi lahko nekaj malega rekla tudi o samem mirovnem gibanju. Tudi tokrat smo zgolj posnemovalci (razprave o tem, zakaj se to mirovno gibanje pri nas tako tolerira, pustimo raje za kdaj drugič). Poglejmo samo naše mirovne tabore, nastale kot odsev protestnih manifestacij mladih Avstrijcev,

do katerih pa je prišlo (za razliko od naših) na res spontan način.

Pa pri nas? Pač po vedno istem (izbirno — nagradnem) sistemu skupnice učencev, učencev, zbrane na priletnih prostorčkih (2—3 dni prosti pouka); vse po načelu dam—daš. In učinek teh zborovanj??? O čem so mladi, ki so odhajali v te tabore predvsem polni pričakovanja zabav razpravljali in kakšen je bil sam potek »razširjanja obzorij«?

Že iz zgodovine (tudi novejšje in tudi jugoslovanske) nam je znano, da je struktura mladih protestnikov zbrana po njihovi lastni volji, ne pa določena (od »zgoraj«). Mladí protestirajo ali ne protestirajo z jasnim namenom in zaradi določenih vzrokov, ki jih opazijo sami, brez vsiljevanja mnenj. Nič čudnega ni torej, da peščica nostalgikov želi zares spontane manifestacije (kar je ena izmed možnosti).

Druga možnost pa je v usmerjanju pozornosti od kritične gledanja na trenutne razmere pri nas na ocenjevanje razmer v tujini ...

Razpravo o takšnih, kar precej pogostih »ponesrečenjih«, lahko zaključim z ugotovitvijo, da delujejo nepristno, narejeno in hinjeno prizadeto, kar prav gotovo ni njihov željen učinek.

Dragica VUJANOVIĆ

Morda evforija okoli novega leta ni ravno primerna čas za razprave o tej delikatni točki kulturnega izražanja. Vsaj zamisliti se nad tem v zimskem času je pa vsekakor primerno, saj takrat ljudje radi posegajo po takšnih in drugačnih "notranjih" zabavah. Koncerti — zgodovinsko gledano — so imeli v različnih časovnih obdobjih različne pomene. Če pogledamo samo kakšne narodno-buditeljske, da ne omenjam številnih zborov, da je bila že v začetku 18. stoletja ustanovljena Academia Philharmonicorum v Ljubljani in tako dala možnost takrat sodobnemu glasbenemu ustvarjanju, da so po svetu že zdavnaj ugotovili, kaj dviguje kulturni in umetniški nivo na-

problemih) kot pred 200 leti? Da ni? Če pa pridemo iz koncertne dvorane, kjer smo več kot eno uro lahko poslušali recimo Bacha, potem pa brez pomišljanja sedemo v avto in se odpeljemo domov, po možnosti pred barvni televizor. Nočem kritizirati, ker smo poslušali Bacha! Kritiziram odnos do takega razmišljanja. Smo kot v sistem ulovljeni zajci...

Pripravljene smo sprejeti resnico vseh znanstvenih na-

preveč pomešata, je lahko rezultat tudi kaos...

Naj končam z odlomkom iz ene od zanimivih knjig: Thomas Mann, Doktor Faustus, 2. knjiga, poglavje XXV, stran 110.

»On: — ... Bodi prepričan, da tvoje psihološke ukane pri meni ne zaležejo več kot teloške! Psihologija, da se bog usmili — se res še ukvarjaš z njo? To je vendar slabo, meščansko devetnajsto sto-

letje! Ta vek se je psihologije strahotno naveličal, kmalu bo zanj kot rdeča ruta za bika in tistemu, kdor bo motil življenje s psihologijo, jim bodo kratko malo naložili po buči.

Bližamo se časom, ljubi moj, ki ne bodo dovolili, da bi jih šikanirala psihologija... To mimogrede. Moj pogoj je bil jasen in pošten, določen po zakoniti vnemi pekla. Ljubezni ti je prepovedana, kolikor človeka ogreva. Tvoje

življenje bodi mrzlo — zato ne smeš nikogar ljubiti. Kaj pa misliš? Iluminacija ti pušča duhovne moči neokrnjene do zadnjega trenutka, da, zdaj pe zdaj jih celo stopnjuje do skrajne vznesenosti — na čem pa naj se nazadnje to izživi, če ne na ljubi duši in cenjenem čustvenem življenju? Splošni odnos tvojega življenja in tvojega razmerja do ljudi je zapopaden že v sami stvari — pravzaprav že v tvoji naravi, nič novega ti ne nalagamo, malčki

ne delajo nič novega in tujega iz tebe, temveč le krepijo in smiselno pretiravajo vse, kar si ti. Mar ni hladnost pri tebi že vrojena tako kot očetov glavobol, iz katerega naj nastanejo bolečine male morske deklice? Hladnega te hočemo, da bodo plameni ustvarjanja komaj dovolj vroči, da se boš v njih ogrel. Vanje boš bežal iz svojega življenjskega mraza...

em-er

KAKO GLEDATI NA SODOBNO KONCERTNO GLASBO

čel in dognanj, nismo pa se pripravljene poglabiti v resnice sodobnejšega umetniškega izražanja. Sodobnega mislim po načinu razmišljanja, zastavljanja problemov in, njih reševanja.

Na eni strani spoznavamo sebe skozi kemijo, fiziko, matematiko, ne znamo pa se spoznavati skozi emocijo. Naj emocije merimo ali naj merjenja opravljamo z emocijo?

Res je, da sem postavil banalno primerjavo, ampak tako kot na tem banalnem nivoju, tudi na višjem ne moremo družiti tako različnih stvari. Ne moremo primerjati metrov s kilogrami, ne moremo meriti stvari, ki bi jih morali tehtati... Vsi tehnični pristopi k umetnosti imajo to prednost, da sami v sebi nosijo le eno resnico in njej nasprotno nerresnico. Idejni, recimo jim emocionalni pristopi pa imajo lahko različne resnice in svoja nasprotja v drugih resnicah in ne v ne-resnicah. Na žalost. In to je potrebno združiti, narediti kompromis. Morda je to umetnost. Mojstri tega poklica (čeprav umetnost ni poklic, saj se je ne moremo izučiti, lahko se izučimo le njene tehnične plati — obrti) so to že zdavnaj spoznali, zato so pa sami sebe »stilno« omejevali in si tako napovedali »idejno« vojno, mi pa se hočemo v vsej naglici »stilno« osvoboditi, zato pa — nezavedno — padamo v miselno ječo. Tako gre to.

Na primer: v Opatiji imamo vsako leto festival nove jugoslovanske glasbe, skladbe od tam so nam pa tako tuje, da jih pustimo kar na prvi in edini izvedbi. In kdor jih tam ne sliši, jih ne sliši nikoli. Včasih je res boljše tako, saj eksperimentiramo s stvarmi, ki so jih drugod že ovrgli. Zakaj? Ker na teh manifestacijah ponavadi le ugotovljamo različne glasbene prijeme in poglede. Brez kritičnih stališč. Morda pa vseeno na kakšen način nekdo nekaj pove, pomembno je, da ima kaj povedati, in to iz sebe za druge. Tako v glasbi, kot v literaturi, filmu ali gledališču. Vsekakor ne trdim, da vsaka ideja ne zahteva svoj izraz, a dogaja se, da v izrazih iščemo ideje. Takšno početje pa je gotovo zgrešeno. Eksperiment naj bo vprašanje znanosti, znanost in umetnost pa vemo, da imata edino skupno točko — to je človek, ki ju je ustvaril in ju vodi. Če se pa te dve stvari med seboj

roda, mi pa se danes in tukaj delamo, kot da tega ne vemo. V programih naših današnjih »klasičnih« koncertov srečujemo le dela priznanih mojstrov (končno že g. Mahlerja), pač skladbe, ki so svoj led že prebile v svetu (pa četudi pred 100 leti) in jim ne more nihče več očitati nekvalitete. Razen izvedbe seveda...

Včasih zaide le še v kakšno gledališče novejšo delo enega od priznanih domačih avtorjev (ki pa so svoj lovorjev venec že dobili in se jim ni potrebno več dokazovati), skratka predstave, ki so sicer nove, niso panič kaj sodobne. Razen izjem, hvalabogu... Najlažje je pač delati iz tiste glinice, ki jo vsi poznajo in so jo že širom po svetu preizkusili. Najlažje je tudi kritizirati. Ampak — ali ni to gibalo vsakega razvoja? Ali pa morda nočemo razvoja...

Naj opozorim še na nekaj stvari: recimo, da naletimo v nekem programu na skladbe (vokalne ali instrumentalne), prvič izvajane, in se bomo sposobni takoj postaviti na stališče kritičnosti in bum-bum po ustvarjalcu in bum-bum po izvedbi. Ne bomo pa se sposobni zazreti vase in se vprašati, če morda te stvari enostavno nismo bili pripravljene sprejeti, ker je padla izven našega vajenega občutka.

Morda je od nas zantevala več kot le pasivno sedenje na koncertu, ob pavzah pa ogledovanje drug drugega. Morda je zahtevala tisti preskok iz vsakdanjosti v abstrakcijo zvoka, morda besede, igre... Ampak nas nihče ni vzgojil, da bi bili to sploh pripravljene sprejeti. Manipulacije z občutki, čustvi, idejami sploh takoj odklonimo, saj ne vemo, kam vodijo. Osebnost sem mnenja, da se mora kakršnokoli kulturno dogajanje vedno naslanjati na družbeni plaфон in ne na občni družbeni nivo, vendar — ni dovolj, če nekaj ponudiš kot kulturo, kultura se vzgaja, v sebi in s tem v drugih. Če jo zapostavljaš, te tepe z zaostalostjo.

Kako je možno danes absolutno enako razmišljati (govorim o sistemu in ne o

ZLATOPTIČNIKU ALDU KUMARJU

ostalim pa v poduk in razmislje

(Mladina, št. 39, 8. novembra 1984, stran 34—35)

Človek pač ne more ostati hladen ob takšnem sestavku.

Lahko ostane le brez besed — nekaj časa. Vsem tistim, ki te Mladine oz. tega članka (še posebej) niso uspeli prebrati, ga toplo polagam na srce. Na samo dveh straneh boste spoznali vse banalnosti mladostenskega glasbenega dogajanja in razmišljanja.

Citat iz Mladine — A. Kumar: »Trenutno sva v Sloveniji v svobodnem poklicu skladatelja sama z..., ker je to na prvi pogled zelo nepremišljeno dejanje.« Mislim, da je bolj nepremišljeno to omenjati, pomenovati se s takšnim poklicem (razlaga bo sledila). V kratkih potezah nam A. K. nato pojasni, kaj vse je počenjal — od predstav, do glasbenoscenskih aranžmanov: »... Nisem pa še delal predstave, kar pa si zelo želim, kjer bi imela glasba enakovredno vlogo kot scena, igra, tekst...« Zakaj pa ne začne delati opere?

Vsako slovensko gledališče bi jo z odprtimi rokami sprejelo in takoj odkupilo. Ali ne? Sicer pa »Videti je, da gledališki kritiki nimajo pojma o glasbi...« Koliko pojma pa ima A. K. šele o gledališču, je moč razbrati iz naslednjih vrstic: »... Če narediš blazno dobro glasbo za gledališče, je gledališko narobe, ker glasba tolče ven in razbija celoto...«

Sigurno je, da je tista glasba dobra, ki tolče ven in razbija celoto. Ker je preveč dobra že sama po sebi... Nedvomno.

Glasba je v gledališču namreč zato, da imajo tudi slepci nekaj od predstave, igralci so pa na odru zato, da medtem zabavajo gluhe. Sploh pa — nihče ni popoln...

»Zborovska glasba, kakršna se pri nas ponuja, in če ne slediš temu, kar se dogaja zunaj na tem področju (še posebej v Ameriki in na Švedskem), potem naletiš v glavnem na slabe zborovske stereotipe, ki dandanašnjega mladega človeka sploh ne morejo zadovoljiti... To pa zato, ker so pevski zbori pri nas večinoma amaterski, dirigenti pa neizobraženi in neinformirani o tem, kaj se dogaja v svetu...« Ali ni naš A. K. neinformiran o tem, kaj se dogaja pri nas? Kaj pa je to »amaterski zbor«? Ali to pomeni, da prepevajo samo »po posluhu«, namesto da bi raje peli »po notah« in pustili posluš pri miru? Ali pa to pomeni, da niso prav pošteno plačani in da to delajo iz entuziazma? Verjetno bo tako. O zborovskih stereotipih bi se pa dalo napisati knjigo.

»V Idriji sem nekaj let vodil komorni zbor in nastopali smo s takšnimi skladbami, ki jih v Sloveniji še lep čas ne bodo izvajali. Imel sem fantastične pevce... Eno skladbo smo študirali tudi po eno leto trikrat na teden...«

Res je imel fantastične pevce.

Leto ima 365 dni, to je 52 tednov. 3-krat na teden pomeni 156 dni v letu. Recimo, da so jo v povprečju prepeli le 3-krat na vsaki vaji. To je pa že skupaj 468-krat... Preveč? O skladbah 19. stoletja pa: »... To je repertoar, ki me ne zanima več in dela samo napoto...« Pa o svojih skladbah: »V teh novih stvarih, ki jih počnem, ne uporabljam dur-mol sistema, se pravi tonalnih odnosov med harmonijami, ampak stonalne. Velikokrat uporabljam šume: šum je zame nedoločen ton, kot barva, ki ni točno definirana, kot možnost človeškega glasu; kar pa

je ena največjih lepote in neminljivosti vokalne glasbe...« Prav. Dur-mol sistem je res že star. Če uporabljáš ta sistem, pa še vedno ne pomeni, da uporabljaš tonalne odnose med harmonijami. Morda je tukaj A. K. zmanjkalo teoretične osnove? Saj tukaj se začne glasbeno in kompozicijsko znanje in nedvomno tudi izražanje. Kaj pomeni beseda »stonalne«, pa ni jasno niti leksikonu. Verjetno je pravilno »atonalne«, ta pripomba — in še nekaj drugih v nadaljevanju — pa velja tudi že novinariki Neli Malečkar oz. redaktorjem Mladine.

Morda bi te harmonske odnose in gledanje A. Kumarja na njih namesto stonalne imenovali kar banalne, vendar — naj to ostane odprto kot terminološko vprašanje ali pa vprašanje glasbenega znanja.

Kakorkoli že... Kako je pa s tistim šumom, ki je ena največjih lepote in neminljivosti vokalne glasbe, tega nihče ne ve... Niti Aldo, niti Nela.

»Popevke in rok so v tem pogledu blazno zadaj: uporabljajo osiromašene harmonije, ki so jih poznali že v 16. stoletju in par osiromašenih akordov...«

Verjetno bi namesto »rok« lahko pisalo »rock«, saj je to tujka, ki v slovenščini nima prevoda v »rok«. In kakšna je razlika med harmonijo in akordom? »... Zato sploh ne morem verjeti ljudem, ki so stari čez trideset let... da lahko uživajo v tej glasbi, ali pa so zaostali v razvoju?!...« Nekaj stavkov pozneje: »... Intelektualci so smrt za ustvarjalnost...« Ali je ustvarjalnost pogojena z umsko zaostalostjo? Se je zato A. K. odločil za ustvarjalni skladateljski »poklic«? Ali pa se morda nima za ustvarjalca. Kako torej? Tako pripoveduje o neki svoji skladbi, ostalo pa presodite sami: »... se mi

zdi najboljša, kar se tiče ideje. Začelo se bo z oponašanjem petelina... a si predstavljáš?... tišina... dirigent... ki kiki riki... kikikiranje preide v glisade (drseč zvok)... kiki ri ki... zmeraj višje...« Naj pri tej skladateljski evforiji omenim le, da bi namesto »glisade« moralo pisati »glisande«, sicer pa — spet te tujke! In še nekaj o skladbi za mezzosopran in godalni kvartet: »... V začetku poje mezzosopranistka pet minut Ljubim te. Najprej zveni blazno resnično, dokler ne naraste do takšnega fotissima, da ona že tuli ta stavek kot zmešana in postane že prav gnusen... vzeme »nega fon... in začne vpiti ojoj! arvak! kako ubogi so... ojoj... ti... starci... ritem je tak, da pevka izgublja lastno energijo, da ji zmanjkujeta sape, kriči do onemoglosti...« Lepo. Le majhen besedni popravek (spet): ne »fotissimo«, temveč »fortissimo« — spet tujka! V nadaljnjem tekstu to početje opravičuje kot »new brutality« — nova brutalnost. Pa je res nova. Kaj pa se je zgodilo s staro?

Sicer je pa vseeno. Tekst A. K. bi morali prečitati od začetka do konca, pa bi razumeli. Le še nekaj besed v razmislje:

Aldu Kumarju je bila podeljena nagrada »Zlata ptica« za glasbo. Komu u opravičilo? Ni čudno, da se ljudje izogibajo »klasičnih« koncertov sodobne slovenske glasbe, tako vokalne kot instrumentalne, ugašajo radio ter si zatiskajo oči in ušesa ob takem početju, ali pa samo enostavno skomignejo z rameni, češ tega ne razumem, verjetno nisem dovolj poučen, to-ni zame...

Tudi jaz bi najraje tako naredil, pa me žene poklicna radovednost. In tolažba — seveda.

MITJA REICHENBERG

Nico, »Femme Fatale« rock glasbe, kot jo je poimenoval Lo Reed v eni svojih pesmi (pesem ji je posvetil celo Pop Debylan, oprostite Bob Dylan), se je po nekaterih virih rodila v Kölnu, da pa bi bilo vse še bolj zavito v agrinjalo mistike, po drugih virih v Berlinu. Ostanimo pri Kölnu. Bilo je leta 1938 (podnevi ali ponoči, tega ne vem), kasneje (?) se je preselila v Pariz. Svoj javni umetniški krst je doživela v Fellinijevem filmu Sladko življenje (La dolce vita) leta 1958. Imela je rosnih 20

postaran obraz, ampak še vedno šarmantna s svojo klasično frizuro, z neverjetnim glasom in privlačno angleščino z nemško-francoskim naglasom in počasnim govorjenjem (kot da se pri vsaki besedi zamisli), med vsako skladbo tišina, da se je čulo celo škljocanje fotoaparátov, nato pa burne ovacije. Uspelo ji je to, kar ni uspelo x-mal Deutschland, popolnoma je obvladala in vodila publiko, ob tem pa je bila neverjetno domača, pristopna (pred začetkom je bila celo za

„ZOPET BOM S TABO, KO SE SPOMNIM KAJ Povedati“ (NICO)

let, v glasbeno življenje jo je vpeljal Brian Jones. Kmalu se je iz Pariza preselila v New York, kjer jo je takoj zaposlil Andy Warhol (človek, ki si je izmislil pop art; kdor ga ne pozna, mu ne morem pomagati, lahko pa pogleda med drugim v knjige »Pop art«, ki je izšla pri nas; igrala je v njegovih filmih »Chelsea Girls«, »Four Stars«, »I'm a Man«. Na srečo je takrat v New Yorku delovala ena najavangardnejših, najboljših... skupin vseh časov, The Velvet Underground, v kateri sta združevala delo in sredstva tudi takrat še »pravi« rocker Lov Reed in glasbeni genij John Cale kot gonilni sili ansambla. Warhol ne bi bil Andy, če ne bi tudi Nico predstavil Louju in

šankom), njena prava subtilnost in izrazna moč je pokazala predvsem, ko se je spremljala sama s harmonijem, ki je dajal skladbam značilno francosko šansonersko barvo, ki pa jo je glas in stil petja zvalil v rock. Lahko bi ji rekli kar ženski Tom Waits (naj mi oba oprostita). Kljub absolutno večji primerčnosti Festivalne dvorane kot dvorane Tivoli pa sodim, da bi Nico morala nastopati v kak-

šnem klubu, kjer se lahko sedi, kar je tudi sama predlagala, in tudi atmosfera bi bila bližja njeni osebno izpovedni glasbi, iz katere kar žari optimistični pesimizem, depresija, žalost... Vse to poudarjajo še bolj črna besedila, ki pa jih Nico ne poje (piše) obupano, temveč ima v sebi, kljub vsej črnini, vedno neko svetlo zvezdo vodnico. Prisotne je razveselila tudi s skladbami iz časov Velvet Underground. »Ali Tomorrow parties« in »Femme Fatale« (Lov Reeda za Nico), ki so v novi priredbi, prav tako kot »The End«, pokazale na resnično genialnost njenega ustvarjanja. Iz nje je ves čas žarela tista čustveno nežna ženskost, ki si jo tako prizadeva zatreti / prižiganjem cigaret, ene za drugo, in ki jo delno skriva njen globok glas. Skupina, ki jo je spremljala, ni pokazala veliko, saj drugega kot spremljati tako ni njena naloga, pa še takrat so bili bolj v napoto. Najboljši del je dala sama s harmonijem.

Koncert je izredno organiziral Igor Vidmar, ki si že zasluži najmanj Prešernovo nagrado za svoje delo na področju mladinske kulture in subkulture. Nekateri stari senilneži dostikrat sploh ne vedo, zakaj so jo dobili. V nabito polni festivalni dvorani so pred Nico »klečali« ostareli friki, ki so se še komaj premikali, in punkerji, ki so pravkar zlezli iz plenice. Nico je uspelo vse to združiti, kar nam pove dovolj o tem, kaj je pomenila na svetovni umetniški sceni in kaj, na naše veselje, pomeni še danes. Mimogrede, v intervjuju Igorju Vidmarju je povedala, da sta si bila včasih z Lou Reedom zelo blizu, sedaj pa je on začel živeti družinsko življenje in ji je žal, da sta se oddaljila, kljub temu da še vedno piše dobre pesmi.

MLADINSKO RAZSTAVIŠČE »AVLA« RAZSTAVLJA ALEŠ FRIEDL

»Kdaj pa kdaj se mi zgodi, da narišem risbo, ki pa je ne razumem. Sprva se zbojim zase — kaj neki je narobe z mano? — in trden odgovor — nič — me napelje na misel: torej je nekaj narobe z risbo, nekaj je treba popraviti. Kaj?«

Ničesar ne vidim, kar bi smel popravljati, uganka se mi zdi nerešljiva; zasovražim jo, zasovražim risbo,« pravi o svojih risbah avtor razstave Aleš FRIEDL.

Avtor se je rodil leta 1961 v Ptuj, leta 1975 pa se je s svojo družino preselil v Ljubljano. Prvo nagrado je prejel leta 1976, ko je kot osnovnošolec sodeloval na natečaju slik znanstvene fantastike.

Med obiskovanjem gimnazije je sodeloval v likovnem krožku, kjer je ob mentorju Jiriju Bezlarju skušal odkriti svojo likovno pot. V obdobju 1978—1980 je imel v okviru likovnega krožka razstave v ljubljanski Drami, v Bežigradski galeriji, razstavljal pa je tudi na gimnaziji.

Nekajkrat je pomagal tudi pri oblikovanju šolskega glasila Koraki in pri Podobah (zbornik ljubljanskih srednješolcev). Leta 1983 je razstavljal v knjižnici Jožeta Mazovca v Mostah, sedaj pa obiskuje Filozofsko fakulteto v Ljubljani. »Bolj ko iščem popolnost, manj je najdem in včasih sem prav bolno nezadovoljen s tem, kar je, kar sem naredil. Z nekaterimi risbami sem imel srečo, skoraj bi si upal reči, da so dobre, a tudi nad njimi visi prekletstvo: če jih postavim na steno ali kak drug kraj, kjer jih lahko opazujem, se mi zgodi, da

V nedeljo, 7. oktobra je bil v nabito polni Viteški dvorani Križank koncert dveh newyorških glasbenikov, Freda Fritha in Toma Core pod skupnim imenom Skeleton Crew. Končno po dolgem času zopet koncert glasbenikov, ki ne capljata za svetovnimi glasbenimi trendi, niti ne stagnirata. Fred Frith je znan že iz pionirske zasedbe Henry Cow, ki je v bistvu ustanovila, utemeljila »Rock In Opposition«. Nato je še deloval v skupini Art Bears, tam pa sodeloval z avantgardnimi glasbeniki v skupinah Massacre, Material z Davidom Dommoscom, in kot je verjetno najbolj »popularno«, igral bas na plošči skupine Residents. Čeprav je na začetku deloval v Angliji in predvsem v Evropi (Henry Cow in Rock In Opposition), sedaj živi in dela v New Yorku, kjer ima pač najboljše pogoje. Tom Cora je pa po nas manj znan, čeprav je izvrsten glasbenik (študiral je jazz), uveljavil se je v sodelovanju z Jeroyem Jenkinsom, Donom Cherryjem in na plošči tolkalca Davida Mossa.

Skeleton Crew so se prvič pojavili na festivalu Musik Außer Kontrolle v Zürichu proti koncu leta 1982 kot trio. Sodeloval je še David Newhouse, ki je igral saksofon in casio, ki pa ju je zapustil. Frith in Cora sta se odločila, da bosta dejo nadaljevala sama, kar jima omogoča njuno glasbeno znanje (sta multiin-

ka sta prenesla del New Yorka v Križanke. Vrnila sta se na dva podaljška, v katerih sta igrala obdelave narodnih motivov iz Južne Amerike in Daljnega vzhoda, kar pa je po »uradnem delu« zvenelo nekoliko komercialno (čeprav je bilo zelo korektno odigrano), in sta seveda za to počela največji aplavz.

Edina zamera leti na neiznajdljive (skoraj diletantske) ljudi za mešalno mizo, ki so nekajkrat kikanili, pa tudi dvorana ni bila najbolj primerna. Sicer pa si SKUC zasluži vse pohvale, med drugim tudi za prodajo plošč Skeleton Crew, Davida Mossa, Toma Core... kar je eden izjemnih primerov, ki ga je treba nadaljevati (čeprav sta plošče prinesla glasbenika s sabo, Skuc je bil le posrednik).

Pogovor z glasbenikoma:

»Povej, zakaj si se odločil delati v New Yorku?«

Frith: »V New Yorku imam vse možnosti za svobodno delo, tukaj so tudi glavni akterji avantgardne scene, zelo dobri glasbeniki, polni idej, s katerimi dosti igram, in tudi New York kot mesto je nekaj posebnega, prava inspiracija za glasbo, ki me zanima. Pridi in se prepričaj.«

SKELETON CREW SREDI OKUPIRANE LJUBLJANE

strumentalista, zelo dobro obvladala instrumente in jih tudi sama izdelujeta) in izkušnje. Na odru dasta vse od sebe, kar sta tudi v Ljubljani dokazala.

Prisostvoval sem večernemu koncertu (popoldanski je bil bajé slab). Glasbenika sta v najavo povedala, da je bila popoldanska publika preveč vjudna in da upata, da mi nismo taki. Saj v kontekst njune glasbe gre tudi VREŠCANJE publike, naključni šumi... kot se spodobi za moderno glasbo, ki jo je najbolje definirali John Cage:

»Nekoga dne je pri odprtih oknih Cristian Wolff (Cageov sodelavec, prijatelj, moderen skladatelj in glasbenik) igral na klavirju neko svojo skladbo. Zvoki prometa in ladijske sirene so se sišali ne samo v pavzah v glasbi, ampak tudi glasneje od klavirja. Kasneje je nekdo zaprosil Christiana Wolffa, da ponovno odigra skladbo pri zaprtih oknih. Cristian Wolff je rekel, da bi to z veseljem naredil, ampak da sploh ni potrebno, ker zvoki okolice v nobenem smislu niso ovirali zvokov glasbe.«

Sicer pa, kaj je sploh glaaba? Glasba ali »glasba?«

Takoj zatem sta Frith in Cora začela s programom, ki je zajel celotno ploščo Learn To Talk (ki je bila pri kritičnih odlično ocenjena, kar je tudi moje mnenje). Oba sta igrala z nogami (bobne), z rokami (Frith — kitara, violina, doma narejene stvari; Cora — čelo, viola, bas, harmonika) in seveda z glavo. Ves koncert sta bila popolnoma zasedena, zato jima kakšnega spodsrljaja sploh ne zamerim. Težave sta premagovali s tako iznajdljivostjo, da ju je bilo veselje gledati in poslušati. Tudi tekati in način petja sta bila v kontekstu glasbe. Levo usmerjeni, angažirani tekati (norčevanje iz ameriške »svobode«) in Frithovo pevsko črkovanje je lahko le vzor za vse »rockerje«. Skratka: zanimiv, pester koncert. Glasbeni-

»Kakšne so možnosti za študij jazz na akademiji?«

Cora: »Rad bi študiral jazz? Tega ti ne priporočam, saj akademije naredijo več slabega kot dobrega. Raje pridi v New York, se druži z glasbeniki, izmenjuj izkušnje, igray z njimi, začuti utrip mesta. To je prava akademija.«

»Povej nam kaj o dogodkih s turneje?«

Frith: »Najbolj mi je bilo všeč v Nemčiji. Tam ljudje resnično živijo s kulturo. Zelo zanimivo je bilo tudi na Poljskem in Češkem. Na Poljskem so velike socialne razlike, mleka sploh nismo videli. Neki večer sva se vračala z večerje na koncert.

Vratar naju ni spustil noter in sva morala v dolarjih plačati vstopnino za svoj koncert. Sicer pa so vsi tam nori na dolarje. Vse je zelo kaotično, ljudje pa zelo pesimistični. Na Češkem pa sva imela le ilegalne koncerte (vse je zelo zaprto in paranoično). Koncerte sva imela le pred prijatelji in znanci. Reklama je bila le od ust do ust, nobenih pisem ali telefonskih klicev. Na Madžarskem je bilo zopet krasno. Tam je stanje kot v Jugoslaviji, kjer nama je zelo všeč in je zanimivo in tudi ljudje se nama zdijo zelo optimistični.

Na vprašanje o igranju z »Residents« pa ni dal resnega odgovora:

Frith: »Igral sem bas na eni plošči, sicer pa so vsi v redu.«

»Kam pa gresta naprej?«

Frith in Cora: »V Koper, to je nekje tukaj blizu, nato pa v Italijo, v Biogno...«

Hvala SKUCU za izvrsten in zanimiv večer. Zanima pa me, kaj delajo ljudje v Mariboru, saj vsi koncerti grejo mimo nas. (Razen tistih, ki jih res entuziastično in hvale vredno organizira Eriane Rončel). Sicer pa bo v Jugoslaviji zaradi neekonomičnosti kmalu skoraj nemogoče organizirati kvaliteten tuj koncert!

P. S.: Ta zapis naj bi bil uvod v razmišljanja o eksperimentalni glasbi, ki jih boste lahko prebrali v naslednjem letu. PEC

POVOJNE PODKULTURE IN STIL V VELIKI BRITANJI

Modi so bili prva podkultura, ki je odrasla in se formirala ob prisotnosti večjega števila jamajških priseljencev v začetku šestdesetih let.

V nasprotju s teddyboji so modi te priseljence dosti bolj sprejeli in poskušali oponašati njihov stil. Mod je bil podobno kot ameriški hipster tipičen pomodnejši iz nižjega razreda, obseden z malimi detaili na obleki. Za razliko od vsiljivo napadalnih teddyjev so bili modi subtilnejši in bolj umirjeni v svoji pojavi, garderoba je bila sestavljena iz navidez konservativnih oblek primerne barve, bili so izbirčni in urejeni, s kratkimi pričeskami in opranimi lasmi, uporabljali so neviden lak, medtem ko so rockerji uporabljali bolj vidno briljantno. Modi so se s tako izdelanim stilom lahko brez problemov gibali med šolo, delom in domom, navidezni konformizem pa se je prelomil ob pozornejšem opazovanju. Modi so spodbudili konvencionalen pomen »obleke in kravate« in pripeljali urejenost do absurda — bili so »malo preveč« urejeni, »malo preveč« živahni (zaradi amfetaminov) itd. Ob tem Dave Laing (The Sound of Our Time, Sheen and Ward '89) opaja: »Bilo je nekaj v načinu njihovega gibanja, kar odrasli niso mogli dojeti.« Modi so se gibali v mreži »dnevnega podzemlja« — v kletnih klubih, diskotekah, butikih in prodajalnih plošč. Integralni del te »tajne identitete«, izven dosega šefov in učiteljev, pa je predstavljala tudi emocionalna bližina s črnici, bližina, prenesena v stil. Modi, skriti za temnimi očali, so plesali le na soul glasbo. Večinoma so bili polkvalificirani delavci in uslužbenci, kar je postavljalo večje zahteve njihovi pojavi in obnašanju (stil je bil temu primerno izdelan), s

tem pa je bilo težišče premaknjeno na konec tedna, ko so »zares živeli«.

Rockerji so bili nekvalificirani, bolj »možati«, imeli kožne jakne in motorje, modi pa so se prevzajali s skuterji.

»Gibanje« modov se je v razvoju cepilo na dve struji — prvi, »ekstravaganantni«, so se spreminjali v

delavskega razreda. Obnovili so izgubljeno spominjanje delavske skupnosti, ne samo ob zbiranju (samo belcev) na tribunah nogometnih stadionov, ampak tudi ob druženju z Jamajčani v lokalnih

navznoter in se vse bolj izolirali od belcev, ki so jih začeli pojmovati kot Babilon. Ponovno so se začeli Jamajčani povezovati z belimi podkulturami šele v drugi polovici sedemdesetih let (punk, ki je imel več skupnih točk z rastafarianstvom in črnici nasploh), o tem pa več v nadaljevanjih o punku in reggaeju.

krija »Oi gibanja«, punkerji so jih opisali.

Stagnacija črnske kulture je pogojevala ob vseh drugih vzrokih »krize« v podkulturnih gibanjih v Britaniji (pa tudi Ameriki) vdor obrtne produkcije v polje glasbe. Resignirane podkulture so živatirile in se spreminjale (skinheadi, tudi modi in rockerji) po polomih v Ameriki zlom Yippi gibanja, v Britaniji zamrtje obstoječih podkultur, kar se je pogojevalo ali pa sovpadalo z obdobjem, ko so jim Jamajčani obračali hrbet, kapital pa je vdrl v prazno področje podkulturenega »tržišča« s prazno disco glasbo in osladnimi baladami. Medtem so se v Ameriki (v New Yorku in na Zahodni obali) že rojevale nove stilske oblike, ki so pozneje (predvsem preko glasbe in »načina življenja«) vplivale na pojav novega (novih) stilov v Britaniji — punka in dela novovalovske glasbe.

V začetku sedemdesetih let je tako omembe vredni hkrati simptomatičen stil, ki se navezuje na »glam rock«, sintezo dveh mrtvih ali umirajočih podkultur — undergrounda in skinheadov. Posebej izstopa Bowie, ob njem še Marc Bolan in Roxy Music. Šminka,

obarvani lasje, svetleče obleke, čevlji z visokimi petami in izrazita, oz. vsaj manifestativna apolitičnost (del telega se preneša v disco produkcijo), kar je po oni strani tudi simptom sterilnosti in razkrajanja ter konca celotnega, splošno rečeno prvega obdobja povojnih podkultur, vezanih na »originalno« obliko rocka, zdaj t. i. »starega rocka«, in že napoved oz. del izhodišč za pojav »nečesa novega«, kar je treščilo na sceno v »dolgem vročem poletju 1976. leta.

V sredini sedemdesetih let so bili »poslušalci« razdeljeni na dve skupini — prva, teenagerska, je, po slušala glavne glitter skupine (Gary Glitter, Marc Bolan, Alvin Stardust), druga, starejši mladostniki, je ostala vdana »božičnim umetnikom« (Bowie, Lou Reed, Roxy Music), katerih skrajno modnost, začetni elitizem in morbidne preteznje na umetnost in intelekt (kot pravi Hebdige) so efektno preprečevale razvoj masovnejše publike. Pesmi in življenjski stili teh skupin so se vse bolj oddaljevali od svetovnih problemov vsakodnevnega življenja in adolescentnosti...

MILKO POŠTRAK

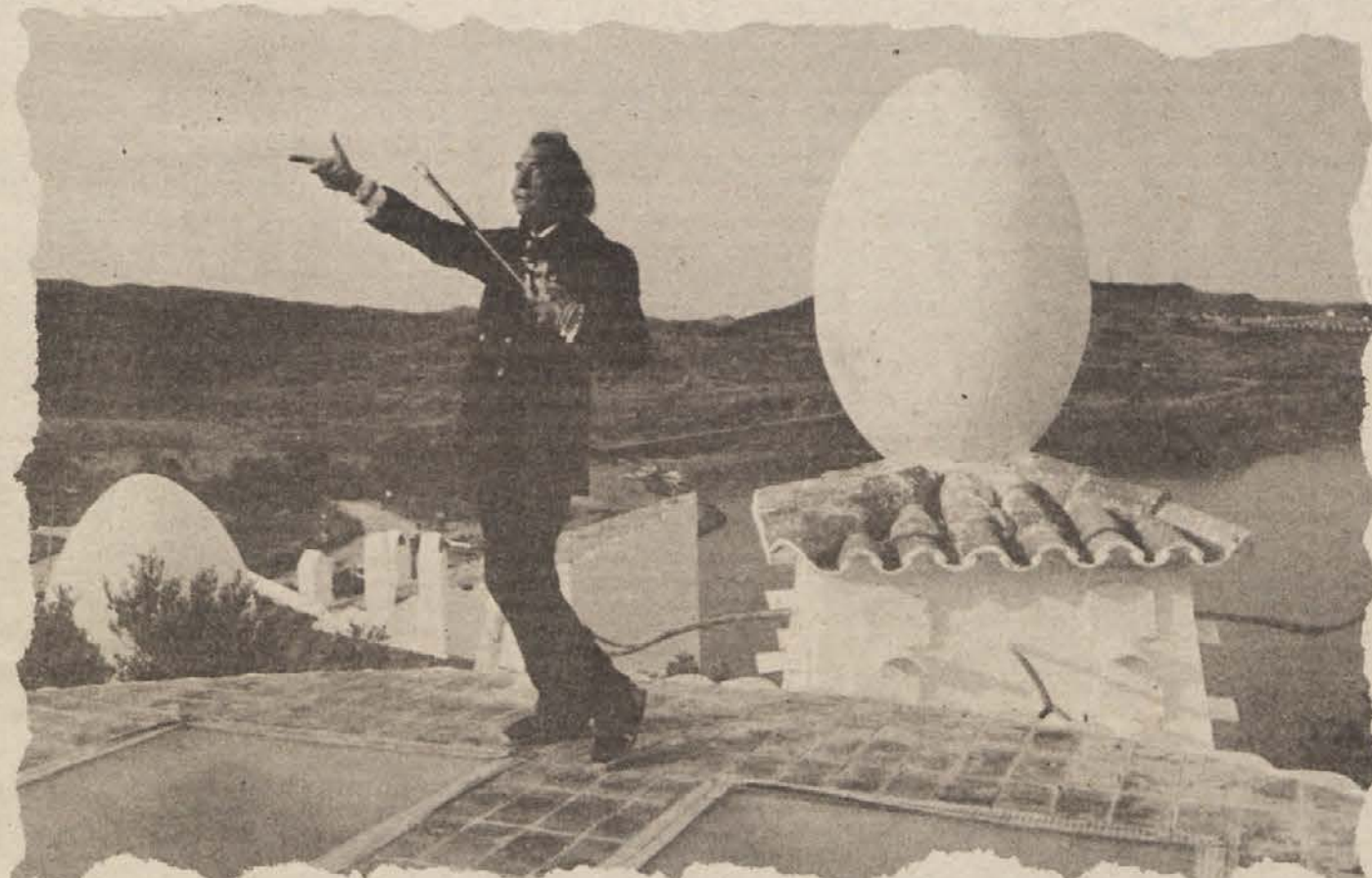
MODI IN ROCKERJI

mladinskih klubih in na ulicah, ob posnemanju njihovih navad, psovka, plesa, ob njihovi glasbi (reggaeju), celo njihovem žargonu.

Vendar je bila zveza med belim in črnim delikatna. Notranji spori, latentno prisotni, so se lahko preprečili le s kontroliranjem možnih točk spora (npr. razdelitev žensk) ter z žrtvovanjem drugih tujih skupin. Tako so oboji belci in črnici, napadali Pakistance. Vendar je bilo ob koncu šestdesetih vedno težje ohranjati to zaslonno povezanost.

Jamajčani so se, tudi pod vplivom rastafarianstva vse bolj usmerjali

modno zavestne hipije in nastajajoči »underground«, »hard modi« (obuti v težke čevlje, kavbojke z naramnicami, s kratkimi lasmi, živčni...) pa so zapuščali »acid rock« in se obračali k ska-ju, rocksteadyju in reggaeju. Iz te skupine so se razvili skinheadi, ki so ob koncu šestdesetih let že predstavljali prepoznavno podkulturo, ekvivalentno jamajški »rude boys« podkulturi iz šestdesetih let. Obeležja: agresivno proletarski, puritanski in šovinistično razpoloženi, oblačili so se v ostrem nasprotju s predhodniki v nekakšno »uniformo«, svojevrstno karikaturu delavskega modela — kratka frizura, večkrat gola glava (skinhead), naramnice, kratke in široke kavbojke ali hlače, ki se ne mečkajo, enobarvne ali kariraste srajce in zloščeni čevlji. Z namenom čim bolj izraziti lumpenidentiteto so se skinheadi naslanjali na dve navidez nezdržljivi izhodišči — kulturo jamajških priseljencev in belega

Stara, morda celo resnična zgodba pravi, da se je nekega večera bister pračlovek domislil, da bi lahko začeli graditi hiše. Dolgo je premišljeval in brskal s palico po pesku, potem pa je odšel k modrim starcem, da jim pojasni svojo zamisel. Modri starci so smeje zmajevali z glavami: čemu nam bodo hiše, ko pa tako udobno živimo v votlini?

O'Neillov tekst je novejša verzija te zgodbe. Objavljen je bil avgusta 1974 v reviji Physics Today, vprašanje reševanja energetskih potreb z elektrarnami v orbiti je avtor podrobneje obdelal naslednje leto v reviji Science. Dokaj verjetno je to najpomembnejši tekst sedemdesetih let tega stoletja. Žal imajo ljudje topove očitno rajši kot maslo, in ko je predsednik Reagan letošnjo pomlad izzval tehnično genialnost s projektom strateške zaščite pred jedrskim orožjem, t. i. Star Wars govor, se najbrž nihče od njegovih svetovalcev ni domislil, da bi že manjše vsote, kot bi šle za vesoljsko obrambo, lahko prinesle kolonije in blagostanje vseh, in zdi se, da je to najboljša obramba.

SAMO RESNIK

Gerard K. O'Neill:

KOLONIZACIJA VESOLJA

Ključni element načrta kolonije je povezava dveh cilindrov s kablom in tlačnim stolpom v sistem s kotnim vrtilnim momentom nič, čigar os ostane obrnjena proti Soncu brez uporabe raket (skica 3). Da dosežemo potrebno kotno hitrost, so potrebna tri leta s stalnimi 560.000 konjskimi močmi, kar je 1/10 moči generatorjev. Vrtilni moment vsakega cilindra je 1,5 x 10¹⁸ kg² rad sec k-1.

Lahko imamo razliko letnih časov med cilindroma, recimo poletje v enem, zimo v drugem. Vožnja med njima zahteva 9 min. in nič energije. Samo 90 km stran sta in vozilo se lahko odklopi z zunanjo površino cilindra, leti s tangencialno hitrostjo (180 m/s) in pristane na drugem cilindru z relativno hitrostjo nič.

Za potovanje med naselbinami bi uporabljali preprosta vozila brez motorjev, pospešena preko kabla s stacionarnim električnim motorjem in podobno zaustavljena na koncu poti. Takšno ceno »žičniško« vozilo bi lahko v sedmih urah obredlo naselbine z več prebivalci kot jih ima Zemlja. (Predpostavil sem naselbine v 200 km presledkih, tako da je največja dimenzija planaarnega mesta s štirimi milijardami ljudi 29000 km. Za vozilo s pospeškom 1g in sedmimi urami vožnje je potrebnih 86 km pospeševanja.) Ker aerodinamična oblika ni potrebna, so lahko vozila daleč prostornejša in udobnejša od potniškega reaktivca na Zemlji.

ZIVLJENJE V KOLONIJAH

Dosedanji tekst je bil osnovan na znanih podatkih, na računih, ki se jih da preveriti, in tehnologiji, katere čeno lahko realistično predvidimo. Adiskusija bi bila sterilna brez nekaj

spekulacij, ki pa se morajo seveda skladati z znanimi dejstvi.

S preobiljem hrane in čiste električne energije, nadzorovano klimo in vremenom bi moralo biti življenje v kolonijah veliko prijetnejše kot v večini krajev na Zemlji. Za 30 km razdalje v notranjosti cilindra zadostujejo bicikli in počasna električna vozila. Avtomobili, motorna letala in kurjenje peči so ne potrebni, torej smogovi. Za zunanje izlete preprosta vozila brez motorja in pilota verjetno pomenijo, da si bodo posamezniki in družine zlahka privoščili zasebna vesoljska vozila za ceno potovanja k oddaljenim naselbinam z različnimi jeziki in kulturami. »Vozila za oddih« kolonialne dobe bodo verjetno preproste školjke z zalogo kisika, podobna sedanjim počitniškim prikolicam.

V naselbinah so mogoči vsi zemeljski športi in še nekaj novih povrhu. Smučanje, jadrnanje, plezanje (z gravitacijo, ki pri vzponu linearno pada) in jadrnalno letenje. Kot navdušen jadrnalni pilot sem preveril termalni dvig; atmosfera v kolonijah bo dovolj nestabilna za jadrnanje.

Blizu sredine cilindra je letenje z lastnimi mišicami — na Zemlji skoraj nemogoč sen — lahko. Poseben, počasi se vrteč kmečki cilindri z vodo in ribami ima lahko 10 — 10² g za potapljanje brez težav z izenačevanjem pritiska. Hrupni ali umazani športi (kot so avtomobilske dirke) si lahko najdejo prostor v enem od cilindrov zunanje prstana.

Samozadostnost naselij ima verjetno močan političen vpliv. Naselje z 200.000 ljudmi, željno ohraniti svojo lastno kulturo in jezik, se lahko dokaj izolira. V takšem zaščitem, sebi zadostnem okolju

lahko cvete svobodno, raznoliko družbeno eksperimentiranje.

Če opustimo omejitve sedanje tehnologije, so lahko naselbine večje. Pri površinski gostoti 8 ton na m² in raztezni moči 300.000 psi bi bil R=16 km, skupna površina 50.000 km² in prebivalstvo med petimi in 700 milijoni (ekološka limita).

Tabela 1 kaže moje ocene na najhitrejši urnik kolonizacije, začnši s poskusno naselbino v poznih 80-ih. Od leta 2014 predpostavljam podvojitveni čas šestih let; v tem času lahko materinska kolonija zgradi »hčerko«. Računal sem, da bo za prvo naselbino potrebnih 42 ton na človeka letno, kar je primerljivo z velikimi gradnjami mostov na Zemlji. Naselbine polne velikosti potrebujejo 50 ton pri veliki gostoti prebivalstva in do 5000 ton pri redki naseljenosti. Za primerjavo: avtomatizirano rudarstvo v Avstraliji doseže 200 ton na človeka na leto, računano čez prebivalce rudarskih krajev.

Konstrukcija kolonij je dolgoročno gledano idealna za avtomate. Strukturno sestavljajo kabli, vezi in okenske plošče v tisočkrat se ponavljajočem vzorcu. Delo poteka v breztežnosti, težav z vremenom ni. Ko se bodo kolonije razvijale k nizki gostoti prebivalstva se bo verjetno kaj malo ljudi ukvarjalo z njihovo konstrukcijo. Delo za ljudi bo večinoma v arhitekturi, oblikovanju dežele, gozdarstvu, zoološkem načrtovanju, botaniki, dejavnostih, ki se ne ponavljajo in potrebujejo občutek za umetnost in lepoto.

NAŠE NOVE MOŽNOSTI

Pomembno je, doumeti ogromno moč tehnike vesoljske kolonije. Če

jo začnemo uporabljati dovolj kmalu in z modrostjo, bo lahko vsaj pet sedaj najresnejših problemov sveta rešenih brez represije: omogočiti siehernemu človeškemu bitju življenjski standard, ki ga sedaj uživajo najsrečnejši, zaščita biosfere pred škodo zaradi transporta in polucije; visoko kvaliteten življenjski prostor za prebivalstvo, podvojitve se vsakih 35 let; čisti, praktični viri energije; ohranitev Zemljinega toplotnega ravnotežja.

Ne vem pa, če lahko pričakujemo od kolonizacije vesolja moč, da reši še en problem, enega najbolj bolečih: trpljenje in uničenje zaradi teritorialnih vojn. Ciniki so prepričani, da si bodo ljudje izbrali divjaštvo, tudi če bodo teritorialni pritiski močno zmanjšani. Gotovo blazne osvajalne vojne niso bile bazično teritorialne. A vseeno upam; verjamem, da smo se v zadnjih desetletjih le začeli počasi učiti. Zgodovina zadnjih 30 let kaže, da je vskokovanje v nuklearni dobi močno, čeprav ne popolnoma motivirano s teritorialnimi spori; bitke za omejene, nerazširljive kose zemlje.

Glede mednarodne kontrole oboroževanja prihajata v misel dva razloga za upanje. Imamo spoznanje, ki prepoveduje jedrsko orožje v vesolju in kolonije lahko dobe od sonca toliko energije, kot jo bodo kdajkoli potrebovale, tako da ni skušnjave stranskih produktov jedrskih reaktorjev.

Da naslikamo moč kolonizacije vesolja v specifični, preračunljivi situaciji, pogledimo razvoj najslabše možnosti. Naj se sedanja stopnja rasti prebivalstva nadaljuje na Zemlji in v kolonijah. Tedaj bi človeška populacija 20.000-krat narasla v dobrih 500 letih. Računi kažejo, da bi bila kolonizacija kos celo tolikšni rasti.

Skupni volumen materiala za naselbino polne velikosti je 1,4 x 10¹⁹ m³, in v asteroidnem pasu, iz katerega bodo grajene kasnejše naselbine, je okoli 4 x 10 m, 17,3, okoli 4 x 10¹⁷ m³, okoli 1/125 volumna Zemlje. Pri sedaj-

njem prebivalstvu (1974) 3,9 x 10⁹ ljudi in rasti 1,98 % letno (poprečje 1965—71) bi material asteroidov zadostoval za 500 let, za 20.000-kratno populacijo pri nizki gostoti naseljenosti (skica 4). Richard Bradfield je prehranil 72 ljudi na hektar s tehnikami dvojnega sajenja in večih žetev in krmiljenjem živine z odpadki. To je dosegel na Filipinih, kjer je doba rasti manj kot deset mesecev in vreme ni idealno. Računi, osnovani na njegovih rezultatih, a s predpostavko idealnega dvanajstmesečnega obdobja kažejo, da bi kolonija lahko vzdrževala 143 ljudi na hektar z dieto 3000 kalorij, 52 gramov uporabnih proteinov in 1,95 kg hrane na dan na človeka. Večino proteinov bi dali piščanci in svinje. V glavnih cilindrih modela 1 bi potlej lahko živelo 10.800 ljudi, ekološka limita naselbine polne velikosti pa bi bila 20 milijonov. Pri tej limiti bi imeli kolonisti visok življenjski standard, a v blokkih med polji. Do sedemnajstih milijonov kmetijstvo v glavnih cilindrih ni potrebno.

Do leta 2050 bi se po skici 4 lahko zaradi emigracije rasti prebivalstva na Zemlji obrnila in zmanjševanje bi bilo dramatično hitro. V slabih 30 letih od vrha pri 16,5 milijarde do poljubne stabilne vrednosti. Predlagal sem 1,2 milijardi, kar ustreza letu 1910. Upad gostote prebivalstva v kolonijah bi bil lahko enako hitro in v 40 letih bi nove gradnje lahko razrodile stare naselbine do stabilnih 1,43 ljudi na hektar. Skupna površina zemlje v kolonijah bi dotlej več kot trikrat preseglea Zemljo.

Lahko pa upamo, da bo namesto tega primera najslabše možnosti in naslednjih 75 letih dosežen napredek proti ničti rasti prebivalstva. Tak napredek bi pospešil rešitev, znižal vrh Zemljinega prebivalstva in približal dan, ko bi gostota prebivalstva na Zemlji in v kolonijah upadla na optimalno vrednost.

GRADNJA PRVE KOLONIJE

Odgovoren predlog za začetek

dela mora biti osnovan na demonstraciji uporabnega načrta z realističnim predvidevanjem cene. Poudaril bi dve stvari: v prikazanih detailih je treba videti le dokaz mogočnosti; veliko variacij je izvedljivih. Najboljšo obliko in potek gradnje se bo dalo določiti šele po študiju in posvetih strokovnjakov s številnih področij.

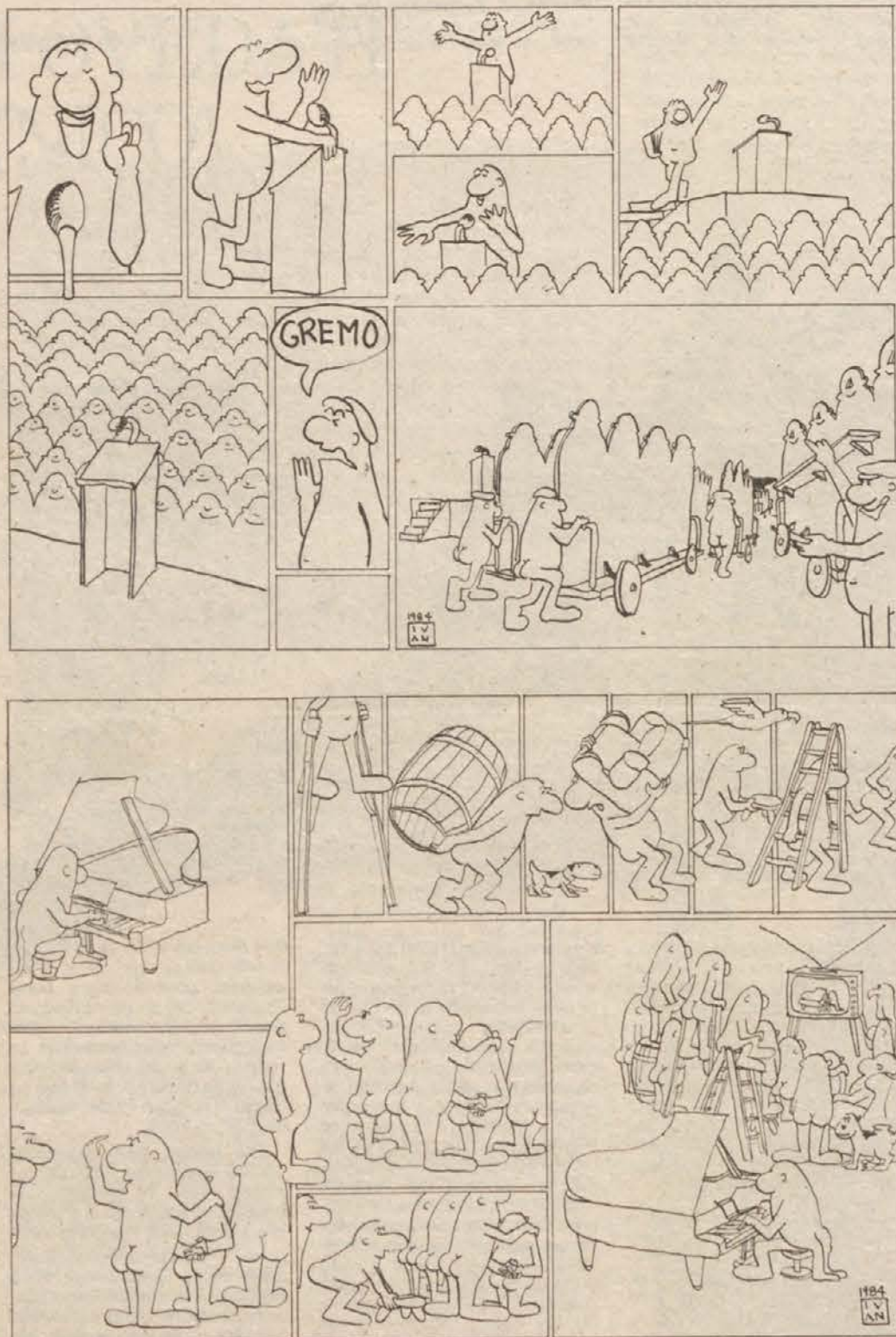
Prvi model: 2000 graditeljev, 10.000 prebivalcev, 500.000 ton skupne mase. Po končanem načrtovanju in analizi cen bi proračun lahko izalil nekaj manjšo gradnjo. gradnjo. Načrt predpostavlja ceno, enako ceni projekta Apollo. Izbira ciljne populacije 10.000 zagotavlja, da bi bil model 1, čeprav nekoliko zmanjšan, dovolj velik za učinkovito industrijsko bazo za gradnjo modela 2. Močno obsekan projekt kolonizacije bi bil le malo več kot preimenovana vesoljska postaja, ki bi se morda lahko sama vzdrževala, ne bi pa mogla zgraditi večjih modelov, potrebnih, če naj program kasneje sam raste. Bistveno je, da po prvih dveh, treh stopnjah pomoč z Zemlje ne bo več potrebna.

Kasneje se lahko kolonizacija razširi po celotni sferi 3 x 10¹⁷ km, za katero smo se razvili. (T. i. Dysonova sfera). Za prvo kolonijo je verjetno najbolje izbrati posebno točko na tej sferi, blizu Zemlji in Luni, ne preblizu, če se da stabilno v vseh treh koordinatah. Lagrangeovi točki L4 in L5 zadostita vsem pogojem in sta pri tem le v plitvi potencialni jami.

Zemlja, Luna, Sonce in kolonija tvorijo omejen gravitacijski problem štirih teles, za katerega je bila popolna rešitev izdelana šele v zadnjih letih. Stabilno področje je kvazieliptična orbita velikih dimenzij okoli L5, na njej je prostor za več tisoč kolonij.

V prihodnih številki:

prevod: Samo RESNIK

**KATEDRA
VAM ŽELI,
DA BI NOVO
1985. LETO
PREŽIVELI
SLABŠE
KOT LETO
1986!**

